

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913.

Första kammaren.

Nr 29.

Tisdagen den 6 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Herr statsrådet *Larsson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 302, angående kostnader för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen m. m.

Denna proposition föredrogs och blev på begäran bordlagd.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 3 maj 1913.

Till justitiedepartementet hade från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län insänts en den 2 maj 1913 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att, sedan direktören Ernst Johan Beckman blivit av länets landsting utsedd till ledamot av Riksdagens Första kammare för tiden till den 1 januari 1917, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 14 § av lagen om val till Riksdagen f. d. godsägaren *William Cecil Montgomery* blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till sistnämnda dag.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till Första kammaren.

Efter uppdrag
Steno Stenberg.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll av följande lydelse:

År 1913 den 5 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels Riksdagens fullmäktige i riksbanken efter friherre B. K. J. Langenskiöld och herr S. Th. Palme, vilka voro i tur att avgå, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda bank; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

fullmäktige:

herr Palme, Sven Theodor, direktör, ... med 48 röster,
» Philipson, Sten Isac Walter, v. häradshövding, » 24 »

sedan lottning anställts mellan den sistnämnde och herr K. H. Branting, ledamot av Riksdagens Andra kammare, vilken jämväl erhållit 24 röster;

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1914 försiggått:

greve von Rosen, Gustaf Fredrik, bruksägare, ... med 47 röster,
herr Funch, Harald, disponent, ... » 47 »
» Olauson, Knut Arvid, verkställande styrelse-
ledamot vid riksbankens avdelningskontor i
Malmö ..... » 46 »

sedan ordningen mellan de två förstnämnda av suppleanterna blivit genom lottning bestämd.

Ernst Trygger.

A. Hansson i Solberga.

E. Palmstierna.

Oskar Eklund.

År 1913 den 5 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt 71 och 73 §§ riksdagsordningen utse dels fullmäktige i riksgäldskontoret ej mindre för valperioden 1913—1916 efter herrar P. A. H. Cavalli, O. W. Odelberg och C. E. Kinander, vilka voro i tur att avgå, än även efter herr P. H. Santesson, som avlidit, dels ock suppleanter för Riksdagens fullmäktige i nämnda kontor; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

ordförande:

herr Cavalli, Per Axel Henrik, ledamot av Riksdagens Första kammare, juris doktor..... med 48 röster;

fullmäktige

för valperioden 1913—1916:

herr Kinander, Carl Emil, vice häradshövding, ... med 48 röster,
 » Kobb, Gustaf, ledamot af Riksdagens Första
 kammare ..... » 48 »

för återstående delen av valperioden 1911—1914:

greve Lagerbjelke, Johan Gustaf, ledamot av Riks-
 dagens Första kammare..... med 48 röster;

suppleanter

för tiden från valet till dess nytt val under år 1914 försiggått:

herr Vennersten, Axel Fredrik, ledamot av Riks-
 dagens Andra kammare..... med 48 röster,
 » Tamm, Henric Sebastian, direktör, ... » 47 »
 » Kvarnzelius, Svante Herman, ledamot av
 Riksdagens Första kammare..... » 46 »

*Ernst Trygger.**A. Hansson i Solberga.**E. Palmstierna.**Oskar Eklund.*

På framställning av herr vice talmannen beslöts, att de upp-
 lästa protokollen skulle läggas till handlingarna, ävensom att Riks-
 dagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet und-
 derrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till
 kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda,
 dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade
 valen, dels ock till den paragraf, som därom borde i riksdags-
 beslutet intagas.

Justerades protokollen för den 29 och 30 nästlidne april.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till
 Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 71, angående förbud mot vilda djurs kringförande till
 förevisning;

nr 72, angående ifrågasatt stadgande om förfaringsättet då
 kvarstad meddelas å gods av viss beskaffenhet; och

nr 73, angående vidtagande av åtgärder för undanrödjande av nu rådande fara av arsenikhaltig oljefärg.

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 493, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av herr Lindhagens motion, nr 222, om avfattningen av kamrarnas protokoll, m. m., beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kommun att anslå ersättning åt vald ledamot av taxeringsnämnd;

statsutskottets memorial nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkterna 137, 144, 168, 172 och 207 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte två motioner angående vissa av dessa framställningar;

bevillningsutskottets betänkande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt och i 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 angående beviljning av fast egendom samt av inkomst;

bankoutskottets utlåtande nr 37, i anledning av *dels* framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förstärkt amortering av statsskulden, *dels ock* en i ämnet väckt motion; ävensom

lagutskottets utlåtanden

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten, och

nr 31, i anledning av *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister samt till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister, *dels ock* i anledning därav väckta motioner.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 3 innevarande maj bordlagda ärenden, nämligen konstitutionsutskottets memorial nr 21, statsutskottets utlåtanden nr 98—105, bevillningsutskottets betänkanden nr 41 och 42, ävensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 17 och 18.

Upplästes ett ingivet läkarintyg av följande lydelse:

Att ledamoten av Riksdagens Första kammare *Sam. Stadener* på grund av sjukdom (revaccinationsfeber) tills vidare icke kan eller bör deltaga i riksdagsarbetet varder härmed på heder och samvete intygat.

Stockholm den 5 maj 1913.

Gideon Edlund,
Leg. läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar *Skarstedt* och *Ericsson, Ollas*, fr. o. m. den 7 t. o. m. den 9 innev. maj.

Avgåvos och bordlades följande motioner:

nr 173, av herr *Nilson, Karl August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk; samt

nr 174, av herr *Pers*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.53 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 7 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

*Kungl. propo-
sition ang.
kostnader för
vissa fartygs-
expeditioner
m. m.*

Föredrogs Kungl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition nr 302, angående kostnader för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen m. m.

Herr E r i c s o n, H a n s: Den nu föreliggande propositionen kommer förvisso att väcka åtskilligt bekymmer inom flottan, därför att den avser, att en mycket stor del av nu förefintlig besparing å reservationsanslaget till flottans övningar skall tagas i anspråk för att bestrida större delen av kostnaderna för de extra rustningar, som pågått under den gångna vintern. Däröfver skulle måhända icke vara så mycket att säga, om det ordinarie övningsanslaget räckte till för att bestrida de årliga övningarna och krigsberedskapen; men så är icke förhållandet. Marinmyndigheterna hava en följd av år gjort framställningar om ökat anslag för flottans övningar — nu senast för år 1914 med 350,000 kronor — men dessa framställningar hava ständigt blivit avvisade. I propositionen av den 14 januari i år har herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet anfört såsom skäl för denna avvisande hållning, dels att man icke kunde vara säker på, att övningsanslaget icke vore tillräckligt, och dels att det funnes en besparing på omkring 700,000 kronor — denna besparing har nu visat sig vara 862,000 kronor. Av det yttrande, som då gjordes, fick man den föreställningen, att det var herr statsrådets mening att använda denna besparing för att täcka kostnaderna för de övningar, som äro nödvändiga. Denna besparing har också uppkommit därigenom, att övningarna under åren 1910 och 1911 inskränktes öfver hövan, varigenom i själva verket personalens utbildning och krigsberedskapen blevo i avsevärd mån eftersatta.

När nu flottans myndigheter i år och även under förra året kommo in med övningsplaner, avsedda att gälla under åren 1913, resp. 1912, befanns det, att dessa övningsplaner icke kunde realiserast med endast det årliga anslaget, utan att därtill krävdes ytterligare ett belopp av omkring 300,000 resp. 400,000 kronor, d. v. s. ungefärligen en tredjedel av förefintliga besparingar. Övningsplanerna remitterades emellertid tillbaka till myndigheterna med order att inskränka övningarna, så att kostnaderna inrymdes inom det ordinarie anslaget. Därigenom måste naturligtvis en del av utbildningen bliva eftersatt, och därigenom måste

också en del av den beredskap, som militärmyndigheterna ansett vara nödvändig, alldeles strykas.

Situationen är sålunda den, att det årliga övningsanslaget icke räcker till för övningarna. Vi hava en besparing, varigenom vi nu och under de närmaste åren skulle kunna fylla ut övningsanslaget och få de nödiga övningarna. Men denna besparing eller åtminstone större delen därav skulle enligt propositionen komma att användas till att bestrida kostnaderna för de extra rustningarna. Nu kan man ingalunda bestrida, att dessa extra rustningar varit ägnade att giva personalen utbildning, och ur denna synpunkt kan det prövas rättvist, att kostnaderna för utbildningen av stambemanningen få gå på detta övningsanslags besparingar; men att detta reservationsanslag, som är avsett för stammens övningar, skall användas för att delvis bestrida kostnaderna för de värnpliktiges övningar, för vilka ett särskilt övningsanslag finns, och dessutom för extra rustningar av fartyg på varven, kan väl ej anses vara riktigt rätt.

Nu har Riksdagen under senare år vid flera tillfällen uttalat önskvärdheten av, att tillräckliga medel beredas för flottans övningar. Förra året skrev Riksdagen sålunda, att Riksdagen »anser det vara av stor vikt, att tillräckliga medel avses för flottans övningar, på det att personalens utbildning och flottans krigsberedskap må kunna som sig bör vidmakthållas». Och vidare skrev Riksdagen: »Det synes Riksdagen uppenbart, att hela kostnaden för sjöbeväringens övningar bör falla på det härför avsedda förslagsanslaget.»

Ser man till, huru krigsberedskapen vidmakthålles, tror jag, att kammaren nog är ganska på det klara med, att den icke tillfredsställer de fordringar, som nu böra ställas på densamma. Förhållandena hava nämligen under de senaste åren blivit så förändrade, att utomlands en stor del av flottorna hålles rustad och bemannad och klar för användning hela året om. Därav följer också, att vi måste tillgodose vår flottas krigsberedskap bättre, än som för närvarande är och förr varit fallet. Undersöker man, huru de senaste årens krig öppnats, finner man, att så i regel skett genom en våldshandling, som kommer skäligen överraskande för ena parten. Det är tydligt, att en sådan våldshandling icke kan riktas mot oss annat än över sjön, och därav måste väl framgå, att vi måste hålla såväl en del av flottan som kustbefästningarna i tillfredsställande krigsberedskap. Detta kan åter icke beträffande flottan ske, om icke anslaget för flottans övningar är tillräckligt. Och då det nuvarande anslaget icke är tillräckligt samt dessa besparingar erfordras för att fylla ut anslaget, har jag ansett det vara min skyldighet att nu framlägga detta ärende för kammaren, så att kammaren redan vid remissen vet, huru saken står.

Herr statsrådet L a r s s o n: Herr talman, mina herrar! Det

Kungl. proposition ang. kostnader för vissa fartygs-expeditioner m. m.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. kostnaden för vissa fartygs-expeditioner m. m. blir naturligtvis tillfälle att närmare debattera denna fråga, då den återkommer efter grundlagsenlig utskottsbehandling, men jag anser mig ändock böra med anledning av vad den siste ärade talaren här anfört korrigera en uppgift, som han hade just då jag inträdde i kammaren.

(Forts.)

Den förra ärade talaren påstod, att reservationen å anslaget till flottans övningar uppkommit därigenom, att övningarna i hög grad begränsades och inskränktes under åren 1910 och 1911. I detta stycke tillåter jag mig att hava en helt annan uppfattning än han. Om herrarna behaga erinra sig vad dåvarande departementschefen anförde i den kungl. proposition till 1911 års Riksdag, vari begärdes Riksdagens medgivande till vissa åtgärder för att täcka uppkomna överbetalningar å anslaget till flottans övningar, finna herrarna säkerligen, att dåvarande departementschefen utgått från, att på övningsanslaget för år 1910 skulle hava genom begränsningar i övningarna uppkommit en besparing på omkring 200,000 kronor, och att antagligen under år 1911 på enahanda sätt en besparing på ungefär samma belopp skulle vinnas. De besparingar på övningsanslaget, som sålunda dels uppkommit, dels kunde förväntas genom de betydligt begränsade övningarna åren 1910 och 1911 voro således av den dåvarande regeringen avsedda att i första hand täcka den på anslaget uppkomna överbetalningen, och till detta ändamål hava de naturligtvis också blivit använda. För att kunna täcka överbetalningen, i vad den översteg de besparingar, som den dåvarande regeringen ansåg sig kunna påräkna genom inskränkningar av övningarna och naturligtvis ansåg försvarliga, äskades Riksdagens medgivande att dels från besparingarna å anslaget till beklädnad för sjömans- och skeppsgossekårerna och dels från femte huvudtitelns allmänna besparingar överföra 552,000 kronor till anslaget för flottans övningar.

Det är väl då, såvitt jag kan förstå, alldeles tydligt, att de besparingar, som kunnat uppstå på övningsanslaget, i första rummet skola avräknas å den på samma anslag uppkomna överbetalningen och därefter de medel, vilka med Riksdagens medgivande för ändamålet anvisats från andra tillgångar. Vad Kungl. Maj:t nu begär, är ingenting annat, än att, då det på övningsanslaget finnes en så högst väsentlig reservation och denna reservation till största delen utgöres just av dessa medel som med Riksdagens medgivande år 1911 tillfördes övningsanslaget från beklädnadsanslaget och allmänna besparingarna, man nu skall få använda ett däremot svarande belopp för att täcka kostnaderna för den gångna vinterns extra ordinära fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder. Detta synes mig således vara en fullt försvarlig och mycket riktig åtgärd.

Då den siste ärade talaren menade, att det var oriktigt, att den del av dessa kostnader, som fölle på de värnpliktige, skulle

täckas av dessa besparingar, vill jag blott till honom hemställa, om icke denna användning av ifrågavarande reservation är vida naturligare, än att man år 1911 medgav att få taga besparingar på beklädnadsanslaget och en del av de allmänna besparingarna för att täcka överbetalning på övningsanslaget. Dessa kostnader ligga dock vida närmare det ändamål, för vilket övningsanslaget är avsett.

Kungl. proposition ang. kostnader för vissa fartygs-expeditioner m. m.

(Forts.)

Vad slutligen angår påståendet, att övningsanslaget är otillräckligt, är det alldeles riktigt, att Riksdagen uttalat, att tillräckliga medel borde avses för övningarna och upprätthållandet av krigsberedskapen. Denna uppfattning delar även jag, men vi få här icke glömma, att redan sommaren 1911 dåvarande departementschefen anbefallt chefen för marinstaben att i detta stycke åstadkomma utredning, att vi ännu i denna dag vänta på denna utredning, och att Riksdagen i den skrivelse av år 1912, som den siste talaren återopade, framhöll icke blott angelägenheten av, att övningsanslaget borde vara tillräckligt för ändamålet, utan även att den reviderade övningsplanen, *innan den tillämpades*, skulle föreläggas Riksdagen i samband med en beräkning av de kostnader, som denna plans genomförande ansåges medföra. Vid sådant förhållande har jag icke ansett det vara riktigt eller ens tillrådligt, att, innan denna reviderade övningsplan kunnat föreläggas Riksdagen och Riksdagen sålunda blivit satt i tillfälle att pröva storleken av övningsanslaget och därvid säga sitt ord om den omfattning, i vilken övningarna och krigsberedskapen skola tillgodoses, i detta hänseende gå utöver det för året beviljade anslagsbeloppet.

Herr Ericson, Hans: Det är alldeles riktigt, att departementschefen år 1911 beräknade, att genom minskade övningar det skulle göras en besparing av 200,000 kronor per år under åren 1910 och 1911; men där har tillkommit något sedan dess, nämligen en promemoria från chefen för marinstaben i april detta år, i vilken han till statsrådet anmäler, att genom indragning på övningarna uppstått en besparing för år 1910 av 446,000 kronor och för år 1911 av 572,000 kronor, sålunda sammanlagt besparingar av över 1 miljon kronor i stället för beräknade 400,000 kronor. Nu är det ju så, att de 552,000 kronor, som Riksdagen beviljat dels på beklädnadsanslaget och dels på allmänna besparingarna, voro avsedda att täcka de överbetalningar, som förekommit för övningarna år 1909. Jag föreställer mig, att därmed nämnda ärende var ur världen, ty dessa penningar hava använts för det ändamål, för vilket de voro avsedda; och jag hemställer, huruvida, när det är fråga om beklädnadsanslaget för stammen, som avstått 452,000 kronor, och allmänna besparingarna, som avstått 100,000 kronor, det är rätt att säga, som herr statsrådet gjorde, att dessa medel

Kungl. proposition ang. kostnader för vissa fartygs-expeditioner m. m.

(Forts.)

nu skola användas för att bestrida de värnpliktiges övningar m. m. Jag tror nog, att det kanske icke är så klart för envar, att det bör så vara.

Sedan har herr statsrådet talat om den utredning, som anbefalldes år 1911, och jag skulle vilja säga, att denna utredning är synnerligen svår att verkställa, därför att varken befäl, underbefäl eller manskap har den numerär, som de böra hava, för att man skall kunna uppgöra en normal övningsplan, och även därför att de exakta kostnaderna äro svåra att beräkna på grund av de varierande prisen på kol och andra förnödenheter.

Jag tror sålunda, herr talman, att de erinringar, som jag i detta avseende framställt, nog äro av beskaffenhet att böra tagas under omprövning, då denna proposition behandlas i utskottet.

Herr statsrådet Larsson: Jag skulle gärna unna herr Ericson sista ordet i denna, som mig synes, på detta stadium alldeles obehövligen debatt, men jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten på, att den av stabschefen i en till mig avlämnad promemoria meddelade kalkylen över vad som besparats icke stämmer med räkenskaper, som blivit mig tillställda från marinförvaltningen, samt att, när det gäller fråga om, vad som förefinnes besparat på ett anslag, man enligt min mening måste fästa mera avseende vid de i marinförvaltningen uppgjorda räkenskaperna än vid en i marininstaben uppgjord kalkyl över vad marininstaben anser vara besparat.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades den föreliggande propositionen till statsutskottet; och skulle till utskottet jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kamraren nu avgivna yttrandena.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr Nilson, Karl August, under gårdagen avgivna och då bordlagda motion, nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr Pers sistlidne dag avlämnade, samma dag bordlagda motion nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av vissa till Strömsholms hingstdepå anslagna fastigheter.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande nr 22.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets sistlidne dag bordlagda memorial nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkterna 137, 144, 168, 172 och 207 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte två motitioner angående vissa av dessa framställningar.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande nästlidne dag bordlagda ärenden, nämligen bevillningsutskottets betänkande nr 43, bankoutskottets utlåtande nr 37 ävensom lagutskottets utlåtanden nr 30 och 31.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets den 3 och 6 i denna månad bordlagda memorial nr 21, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 3 och 6 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlämnande till lantförsvaret av viss del av förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 jämte Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län i och för användning till remontdepå m. m. *Angående förra majorsbostället Gudhems upplåtande till remontdepå.*

I en den 18 april 1913 till Riksdagen avlåten, till statsutskottet remitterad proposition, nr 255, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av ett vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgiva,

att av förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 om 6 mantal jämte $\frac{1}{2}$ mantal Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län huvudgården måtte vid utgången av nu löpande arrendetid den 14 mars 1914 överlämnas till lantförsvaret för att användas till remontdepå; samt

att för anordnande av denna remontdepå m. m. finge tagas i anspråk 53,668 kronor av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte medgiva

a) att av förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 om 6 mantal jämte $\frac{1}{2}$ mantal Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län huvudgården måtte vid utgången av nu löpande arrendetid den 14 mars 1914, mot den ersättning Kungl. Maj:t kunde bestämma eller efter motsvarande nedskrivning i statens domäners fond, från domänstyrelsen överlämnas till lantförsvaret för att användas till remontdepå; samt

b) att för anordnande av denna remontdepå m. m. finge tagas i anspråk 53,668 kronor av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar.

Angående
förra majors-
bostället Gud-
hems upplä-
tande till
remontdepå.
(Forts.)

Friherre Gripenstedt: Utskottet har icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag att flytta remontdepån från Haby till Gudhem, och jag instämmer därvidlag med utskottet. Jag vill heller icke motsätta mig utskottets tillägg, att domänförvaltningen skall hava ersättning från lantförsvaret för denna förflyttning; men det är en annan sak, som jag i detta sammanhang vill nämna några ord om.

Utskottet säger: »Av departementschefens anförande till statsrådsprotokollet framgår att den å egendomen Björnö befintliga remontdepån avsetts att bibehållas därstädes samt att denna egendom för ändamålet skulle arrenderas på ytterligare 10 år. Emellertid vill utskottet icke inlåta sig på denna fråga, som nu icke föreligger till Riksdagens prövning.» Ja, det må så vara, men för egen del anser jag mig hava både rättighet och skyldighet att något beröra denna sak ävensom dispositionen av hela remonteringsanslaget.

Det framgår av den kungl. propositionen, att på våren 1911 av chefen för remonteringsstyrelsen framställning gjordes, att de två återstående hos enskilda personer inhysta remontdepåerna skulle förflyttas till kronoegendomar. Det var då fråga om, att remontdepåen på Björnö skulle förflyttas till Hossmo samt den nu frågavande från Haby till Gudhem. Denna framställning från chefen för remonteringsstyrelsen tillstyrktes på det livligaste av kavalleriinspektören, av arméförvaltningen samt av chefen för generalstaben, och varken domänstyrelsen eller länsstyrelserna i Kalmar och i Skaraborgs län hade däremot något att erinra. Det förefaller mig ock, som om herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet tidigare skulle hava varit av samma åsikt — det framgår åtminstone icke motsatsen — men nu meddelas, dels att på given anledning kontraktet med arrendatorn av Björnö om remontdepåns bibehållande förnyats på ett år, dels ock att meningen är att förnya det på ytterligare tio år. Departementschefen säger, att han icke kan tillstyrka den ifrågasatta förflyttningen från Björnö till Hossmo. Han anför intet skäl, men skälet framgår ganska tydligt ändå, om man känner till förhållandena. Man har nämligen lyckats göra slut eller så gott som slut på reservationerna å remonteringsanslaget, varifrån varit avsett att användas medel till bland annat förflyttningar av remontdepåerna.

När förra året fjärde huvudtiteln behandlades i denna kammar, tillät jag mig att göra några anmärkningar mot Kungl. Maj:ts förslag att gripa ett så djupt tag i reservationerna på remonteringsanslaget som 350,000 kronor. Jag framhöll, att, om det varit fråga om en utgift en gång för alla, t. ex. för att skaffa ett antal ökningsremonter eller för att iordningsställa en remontdepå, jag icke skulle haft någonting att erinra, men att, när det

gällde årliga löpande utgifter, jag fann åtgärden mindre välbetänkt.

Dessutom påvisade jag vid samma tillfälle, att en inkomstpost, som upptogs på remonteringsanslaget, var felaktigt beräknad. Det var den inkomstpost för försålda remonter, som beräknats för 1913 till 104,000 kronor. Jag antog, att detta var för högt, och jag har nu fått rätt. Det synes av en skrivelse från intendentsdepartementet i arméförvaltningen av den 13 april i år. Jag skall sedermera återkomma till denna skrivelse.

En talare av det liberala partiet i denna kammare uppträdde efter mig och framhöll önskvärdheten, ja, till och med att det skulle vara ett livsvillkor för hästuppfödningen i landet, att remontpriset höjdes över det då av Kungl. Maj:t föreslagna medelpriset 825 kronor. Herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet har i år i propositionen godtagit dessa skäl och motiverat fram ett högre anslag: han har velat tillmötesgå den gjorda framställningen och beräknat medelpriset till 850 kronor. Han har för övrigt icke föreslagit någon annan beräkningsgrund för antalet ersättningsremonter än den, som förut funnits, nämligen 9 % av summan stambästar under året.

Men huru ställer sig saken nu? Det har avlåtits från intendentsdepartementet till chefen för remonteringsstyrelsen en skrivelse, däri det förklaras, att brist uppstått på anslaget, vilket skyllas på dyra foderpriser etc. och däruti jämväl framhålles, vad jag nyss sade, att det beräknade beloppet för kasserade hästar icke går upp på långt när till det av statsrådet förra året beräknade eller 104,000 kronor. Kontentan av det hela är, att chefen för remonteringsstyrelsen skall inskränka inköpen av remonter så mycket som möjligt, och naturligtvis även betala så låga priser som möjligt, vilket blir en tvungen sak för att betäcka den brist, som uppstått förlidet år. Nu är denna skrivelse — det vill jag säga i förbigående — så egendomligt avfattad, att man, om man icke känner till saken, skulle kunna få den uppfattningen, att det berodde på chefen för remonteringsstyrelsen, att anslaget överskridits sistlidne år, och de tidningsnotiser, som i denna sak varit synliga i pressen, ha i det avseendet varit sådana, att jag nästan skulle vilja kalla dem försåtliga. Felet ligger dock hos *arméförvaltningen* och delvis hos chefen för lantförsvaret. Chefen för remonteringsstyrelsen har påpekat, att depåkostnaderna varit för lågt upptagna och transportkostnaderna likaså. Men även om han så icke gjort, skulle arméförvaltningen själv kunna räkna ut det, då arméförvaltningen bestämmer utfodringsstaterna när hästarna stå på depå, och foderprisen äro för arméförvaltningen väl bekanta. Beträffande inkomsten för kasserade hästar är arméförvaltningen oskyldig, ty däröver gav departementschefen intendentsdepartementet beräkningsgrunder och höjde dem själv förra året.

*Angående
förra majors-
bostället Gud-
hems upplä-
tande till
remontdepå.
(Forts.)*

Angående
förra majors-
bostället Gud-
hems upplä-
tande till
remontdepå.
(Forts.)

Nu är emellertid förhållandet att remonteringsstyrelsen får icke köpa de hästar som erfordras, och till yttermera visso finnes i slutet av skrivelsen följande tillägg: »till samtliga cheferna för beridna truppförband har intendentsdepartementet avlåtit skrivelse med anmodan att såvitt sådant är möjligt inskränka årets kassationer av stamhästar samt av» etc. Sålunda, de hästar, som äro kassabla, få icke kasseras till erforderligt antal för att spara på anslaget. Jag undrar om detta verkligen är att upprätthålla försvarsberedskapen i vad det gäller de beridna truppslagen.

Huru har nu detta dilemma uppstått? Det går tillbaka till i fjol, då man gjorde för stora anvisningar på reservationerna på anslaget. Nu underrättas man, att av reservationerna på remonteringsanslaget återstå efter vad Kungl. Maj:t uppgiver icke mera än 25,000 kronor, och därför föreslår Kungl. Maj:t att för förflyttning av remontdepån från Haby till Gudhem taga det därtill erforderliga beloppet 53,668 kronor av fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, vilka därtill lämna tillgång. Ja, det tror jag visserligen att besparingarna lämna tillgång till, och utgiften är nödvändig. Men jag vill nu i alla fall säga, att jag befarar, att Kungl. Maj:t drager alltför stora växlar på försvarshuvudtitlarnas, enkannerligen den fjärde huvudtitelns allmänna besparingar, och jag skall för att styrka denna min mening tillåta mig framlägga några siffror.

Vid förra årets slut den 31 december utgjorde de allmänna besparingarna på fjärde huvudtiteln, efter den uppgift jag erhållit, 4,293,372: 09. Av detta belopp har Kungl. Maj:t till den 22 april disponerat 1,775,252: 08 samt dessutom till täckande av förskott 1,025,365: 61. Dessutom har av Riksdagen begärts och medgivits att av de allmänna besparingarna anvisas 1,631,139: 02. Därifrån bör då avgå förut utförda 447,712: 23, vadan summan icke blir fullt så stor. Men sammanställer man alla dessa siffror blir vad Kungl. Maj:t själv beslutat att använda och även Riksdagen medgivit tillsammans 3,984,044: 48, som skall dragas ifrån besparingarna vid förra årets slut, förutnämnda 4,293,372: 09. Då återstår en besparing av 309,327: 61. Detta är ingen särskilt hög summa.

Nu vill jag erkänna, att besparingarna komma väl under året att något gå upp igen på grund av att det inbesparas på en del anslag och huvudsakligast naturligtvis genom de många vakanser som finnas på åtskilliga håll. Ty dessa vakanser såväl inom armén som flottan äro nog de mest givande källorna för de allmänna besparingarna på huvudtitlarne. Det stora antalet vakanser kan ju alltså ur budgetsynpunkt vara fördelaktigt, men ur militär synpunkt är det en betänkelig svaghet. En svag organisation från början med stora vakanser gör det ännu betänkligare.

Nog får man emellertid erkänna, att de siffror jag nyss upp-

läst giva anledning till eftertanke. Sparsamhet rätt placerad är en dygd, men på fjärde och femte huvudtitlarna tror jag dock att sparsamhetslusten är något väl stor. Men jag vill tillägga, att i alla fall är det ingen sparsamhet att i stället för anslag till vissa utgifter tömma besparingarna och reservationerna. Det är endast att för tillfället förhindra att utgifterna komma till synes på budgeten, men att motsvarande penningekrav komma fram efteråt, det är alldeles säkert, såvitt man icke då för att hålla budgeten nere ser sig nödsakad att avvisa erforderliga behov och krav. Det kan ju sägas: varför kan icke statsutskottet avstyrka en del förslag som draga så starkt på besparingarna? Jo, helt naturligt därför, att de ändamål, vartill penningarna begäras, äro behjärtansvärda, och då inga anslag äskas, måste det hänvisas till besparingarna, och så är ju förhållandet i förevarande fall.

*Angående
förra majors-
bostället Gud-
hems upplä-
tande till
remontdepå.*

(Forts.)

Som jag anser, att det är en viktig sak att denna depå flyttas från Haby till Gudhem och inga andra medel nu finnas än att taga av besparingarna, så, och då beloppet icke är större än det är, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Bergström: Herr talman! Den ärade ledamot av statsutskottet som nu haft ordet har fäst kammarens uppmärksamhet vid huvudsakligen tvänne spörsmål, det ena beträffande skedda anvisningar å remonteringsanslaget och det andra i fråga om användningen av de allmänna besparingarna.

Vad angår den första frågan, å vilken talaren fäst uppmärksamheten, ber jag att till en början, med anledning av den fråga, som han framkastade under sitt anförande, nämligen huru man kommit till det dilemma, som föranlett intendentsdepartementet att avlåta den av honom åberopade skrivelsen, få erinra, att dit kom man i följd av de i fjol stegrade foderpriserna, av vilka man allt fortfarande har kännning. Därigenom var det som man kom till detta dilemma. Emellertid vill jag fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att då Kungl. Maj:t icke tagit i anspråk det tidigare erbjudandet att remonteringsstyrelsen skulle för det nu ifrågavarande ändamålet tillhandahålla 100,000 kronor, har man återigen till en viss grad kommit ur detta dilemma, och just i följd därav är intendentsdepartementet icke i behov av att ställa samma fordringar på remonteringsstyrelsen resp. cheferna för de olika truppförbanden, som tidigare blivit framställda. Jag vill för övrigt i detta sammanhang erinra därom, att den framställning, som från intendentsdepartementet gjorts beträffande remontinköp, gällde endast ersättningsremonter och har icke avsett att minska priserna på dessa remonter, men väl att vid inköpen hålla något tillbaka i avseende å deras antal.

Vad sedermera angår talarens yttrande i fråga om användandet av de allmänna besparingarna och särskilt hans framhållande av att de utgifter som göras på besparingarna icke skulle komma

Angående
förra majors-
bostället Gud-
hems upplä-
tande till
remontdepå.
(Forts.)

till synes på budgeten, är detta visserligen sant. Men å andra sidan får man naturligtvis komma ihåg, att de budgeter, som blivit beviljade av Riksdagen, äro ej tagna i anspråk, icke ens närmelsevis, till det belopp som budgeten visar. Man kan hava besparingar på fjärde huvudtiteln gående på mellan 1 och 2 miljoner per år, och då är det ju ganska naturligt, att man sedermera använder dessa besparingar för olika statsändamål. Och det synes mig att Riksdagen icke bör hava något att invända emot att den i så stor utsträckning som möjligt sättes i tillfälle att pröva de behov, som skola fyllas på besparingarna, i stället för att Kungl. Maj:t ensam prövar dem. Kungl. Maj:t har ju nämligen rättighet att mellan riksdagarna använda besparingarna för ändamål, som Kungl. Maj:t finner lämpliga.

Friherre Gripenstedt: Ja, mina herrar, jag har icke på något sätt blivit vederlagd av statsrådet. Statsrådet sade, att orsaken till att omkostnaderna blivit så höga förra året var att fouragepriserna voro så höga. Ja, visserligen, men det visste intendentdepartementet, ty det fastställer själv staten och således var det ingen svårighet att räkna ut att det skulle gå till högre belopp. Dessutom har, enligt vad jag vet, chefen för monteringsstyrelsen påpekat upprepade gånger, att beräkningarna voro för låga och att det således måste uppstå brist på vissa rubriker under anslaget.

Så sade statsrådet vidare, att chefen för monteringsstyrelsen icke fått order att sätta ned priserna på hästarne utan endast att minska antalet av ersättningsremonter. Det må nu så vara, men när han får en bestämd order att hålla sig inom ett visst begränsat belopp för att täcka en uppkommen brist, *måste* priserna sättas ned, och det vet jag även faktiskt har ägt rum. Dessutom har just denna order — enligt vad statsrådet själv erkänt ville han ju sätta ned *antalet* remonter — varit ägnad att försämra hästmaterialet vid de beridna truppslagen, med andra ord att hålla försvarsberedskapen nere. Men den meningen hade statsrådet icke då statsverkspropositionen avgavs, ty där säger statsrådet efter en utredning, som jag anser mig icke behöva här återgiva, att man finge följa hittills tillämpade beräkningsgrunder beträffande antalet ersättningsremonter, nämligen 9 proc.

Vad beträffar att taga på besparingarna går det tills vidare, men jag vill påminna om vad jag i fjol yttrade, då det var fråga om att gripa så djupt i reservationerna, att det kommer efter som arbogaölet. Jag fick rätt förr än jag det väntat, och jag tror att det kommer igen även här, när man tager så hårt på de allmänna besparingarna.

Herr Tamm: Den ärade avdelningsordföranden sade i sitt första yttrande, att en talare på den liberala sidan i fjol framhål-

lit, att det vore en livsfråga för vår hästuppfödning att remonterpriserna höjdes och att antalet, såsom det är angivet i propositionen, också vidmakthålles för såväl ersättnings- som nya remonter. Jag har fortfarande anledning anse det vara ett verkligt livsvillkor, och jag beklagar i likhet med avdelningsordföranden den skrivelse, som från arméförvaltningens intendentsdepartement utgått, i synnerhet då man sammanställer detta med att Kungl. Maj:t sett sig nödsakad att för den ädla hästavelns upprätthållande äska ett anslag å en halv million kronor för upprättande av ett stuteri vid Ottenby. Detta synes mig vara ett sätt att taga med ena handen vad man giver med den andra. Statsrådet meddelade nu, att den avlätna skrivelsen avsett antalet ersättningsremonter och icke deras priser, men detta måtte i så fall på ena eller andra sättet missuppfattas av remonteringsstyrelsen, åtminstone att döma efter vad som passerat vid uppköpen inom Södermanlands län. För min del kan jag icke läsa arméförvaltningens skrivelse på annat sätt, än att det nu i strid mot Riksdagens två gånger uttalade önskan skall prutas på remonternas både antal och pris.

*Angående
förra majors-
bostället Gud-
hems upplä-
tande till
remontdepd.
(Forts.)*

Men det var icke av denna anledning jag egentligen begärde ordet. Här föreligga i den kungl. propositionen två helt olika saker, den ena gäller ett direkt anslag och den andra upplåtelse från domänfonden av en egendom till lantförsvarets behov. Då jordbruksutskottet enligt § 43 i riksdagsordningen har grundlagsenlig skyldighet att tillse, att domänfonden bibehålles vid sitt ursprungliga belopp eller att åtminstone ersättning vid upplåtelser beredes, hade det måhända varit lyckligare att dessa fullständigt olika ärenden blivit skilda åt. Så har emellertid nu icke skett, och statsutskottet har också mycket riktigt i sin motivering påpekat, att domänfonden borde erhålla ersättning. Det är ett icke ringa belopp, som det här rör sig om för domänfonden, ty arrendeuppskattningen för Gudhem med utgårdar belöper sig till, om man avdrager vissa upplåtelser, angående vilka förslag redan i dag ligger på Riksdagens bord, icke mindre än 5,700 kronor, en avkastning som i närvarande stund går till domänfonden och som enligt propositionen är avsedd att läggas till lantförsvaret.

Jag får således, då nu jordbruksutskottet icke haft möjlighet att behandla detta ärende, bedja att inför kammaren få understryka vad statsutskottet sagt i sin motivering, att det nämligen anser, att ifrågavarande boställe icke bör fränhändas domänstyrelsen utan att ersättning därför beredes domänen eller och motsvarande nedskrivning sker av statens domäner — det senare alternativet dock efter vad det synes mig mindre lyckligt funnet. Jag tror det varit lyckligare, om utskottet stannat vid ett bestämt uttalande att statens domänfond icke måtte genom denna överföring minskas.

Jag har icke något annat yrkande än på bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

*Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.*

Föredrogs ånyo statsutskottets den 3 och 6 innevarande maj bordlagda utlåtande nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrade pensionsvillkor för viss personal, som i anledning av statens inköp av enskilda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst jämte en i ämnet väckt motion.

I en den 4 april 1913 till Riksdagen avläten, till statsutskottets förberedande behandling hänvisad proposition (nr 218) hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgiva vissa anordningar i fråga om pensioner och fyllnadspensioner i syfte att bereda större pensionsförmåner för vissa tjänst innehavare vid några av staten övertagna enskilda järnvägar, nämligen västkustbanan samt Malmö—Kontinentens och Örebro—Köpings järnvägar.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom Andra kammaren av herr *M. Sommelius* väckt motion, nr 336, vari föreslagits, att fyllnadspensioner åt vissa tågmästare vid västkustbanan skulle utgå med något högre belopp än Kungl. Maj:ts förslag innebar.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt,

att Riksdagen måtte med avslag å herr *Sommelius* motion nr 336 medgiva,

dels att — i stället för de fyllnadspensioner, som enligt medgivande av 1902 års Riksdag skulle under viss förutsättning utgå till de västkustbanan förut tillhörande, i statens järnvägars tjänst numera anställda befattningshavare, som vore delaktiga i enskilda järnvägarnas pensionskassa — till en var av nämnda tjänst innehavare måtte, därest beloppet av den pension, vederbörande vid avgång ur tjänsten vore berättigad att erhålla från bemälda pensionskassa, understege beloppet av den pension, han skulle med tillämpning av lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar hava erhållit av trafikmedel, om han såsom ordinarie tjänstår i statens järnvägars tjänst finge enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder tillgodoräkna sig sin sammanlagda ordinarie tjänstetid vid den enskilda järnvägen och statens järnvägar, efter avskedstagandet ur statens tjänst av trafikmedel utbetalas fyllnadspension, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan sagda båda pensionsbelopp;

dels att fyllnadspensioner enligt enahanda bestämmelser måtte i förekommande fall utbetalas till de Malmö—Kontinentens järnväg förut tillhöriga, i statens järnvägars tjänst numera anställda tjänst innehavare, som vore delaktiga i enskilda järnvägar-
nas pensionskassa;

dels att — i stället för de pensioner, som enligt medgivande av 1902 års Riksdag skulle utgå till de västkustbanan förut tillhörande, i statens järnvägars tjänst numera anställda befattningshavare, vilka vid nämnda tidpunkt icke tillhörde vare sig statens järnvägstrafiks pensionsinrättning eller enskilda järnvägarnas pensionskassa — till en var av nämnda tjänst innehavare finge efter avskedstagandet av trafikmedel utbetalas pension, motsvarande två tredjedelar av den pension, vederbörande skulle med tillämpning av förenämnda lag hava erhållit av trafikmedel, om han såsom ordinarie tjänstär i statens järnvägars tjänst finge enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder tillgodoräkna sig sin sammanlagda ordinarie tjänstetid vid den enskilda järnvägen och statens järnvägar;

dels att — i stället för de livräntor, som enligt medgivande av 1902 års Riksdag skulle utgå till de i Örebro—Köpings järnvägsaktiebolags tjänst förut anställda befattningshavare, vilka övergått i statens järnvägars tjänst, men icke erhållit konstitutorial å innehavande befattningar — till en var av nämnda tjänst innehavare finge efter avskedstagandet av trafikmedel utbetalas pension efter bestämmelser, motsvarande dem, som angivits i nästföregående stycke;

dels ock att vad sålunda skulle gälla beträffande fyllnadspensioner och pensioner finge tillämpas å personal, som från ingången av år 1911 eller därefter avgått eller avginge ur tjänsten, dock att fyllnadspension eller pension icke i något fall finge utgå för tiden före den 1 januari 1914.

Herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag är utskottet tacksam för den välvilliga behandling som det ägnat den kungl. propositionen, då utskottet ju i huvudsak tillmötesgått de anspråk, som framkommit från Kungl. Maj:t angående förbättrade pensionsvillkor för vissa tjänst innehavare vid av staten övertagna enskilda järnvägar. Utskottet har emellertid förklarat, att det av vissa principiella skäl icke kan vara med om att här ifrågakvarande pensioner eller fyllnadspensioner skulle utgå tidigare än för tiden från den 1 januari 1914, och utskottet åberopar därvid, att Riksdagen hittills hävdad den ståndpunkten, att i regel ändringar i löne- och pensionsförmåner böra träda i kraft först från och med ingången av året näst efter det, under vilket Riksdagen fattat sitt beslut. Må vara, att Riksdagen i allmänhet hävdad denna princip, och i avseende å lönetillägg, ålderstillägg och dylikt har

Angående förbättrade pensionsvillkor för viss järnvägspersonal.

(Forts.)

Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.
(Forts.)

så förfarits vid flera tillfällen under innevarande riksdag. Däremot tror jag, att i avseende å *pensioner* ej sällan och framför allt från bankoutskottet förekommit, att man beviljat sådana från dödsfallet eller året näst efter dödsfall eller något dylikt, således ofta med viss retroaktiv verkan. Det förefinnes ju den skillnaden i avseende å dylika pensioner samt lönetillägg och sådant, att dessa senare ingå i statsregleringen, vilken man ej gärna vill rubba, genom att i en senare statsreglering giva anvisning på belopp, som egentligen avse en tidigare. Annorlunda ställer det sig med pensioner, som ju icke upptagas, vare sig de utgå från allmänna indragningsstaten eller såsom i förvarande fall av järnvägarnas trafikmedel, i statsregleringen. Särskilt i fråga om enskilda fall, kan det ofta vara ganska obilligt, att om t. ex. mannen dör och hans änka anses böra erhålla pension, hon bekommer denna kanske först två år efter mannens död. Den svåraste tiden för änkan är ofta omedelbart efter mannens död, och då har hon ingen pension. Detta missförhållande har ju också ganska allmänt beaktats av bankoutskottet.

Här är dessutom särskilt det förhållande, att det, såsom det framgår av handlingarna, varit beroende på järnvägsstyrelsen, att förslaget icke kunnat framläggas vid förra riksdagen — det har sålunda berott på en offentlig myndighets stora arbetsbörd, att saken icke redan blivit avgjord. Jag tror därför, att vissa billighetsskäl tala för att kammaren här biträder Kungl. Maj:ts förslag. Visserligen har Andra kammaren biträtt utskottets förslag, men majoriteten för avslag var ej större, än att, om första kammaren skulle anse sig kunna bifalla Kungl. Maj:ts förslag, detta kan vinna avseende i en gemensam votering.

Friherre Gripenstedt: Herr statsrådet uttalade sin tacksamhet mot utskottet för dess behandling av detta ärende. Jag tror även, att de personer, som det gäller, hava anledning att vara tacksamma mot utskottet och icke böra hava någon pretention på, att den förmån, som utskottet tillstyrkt måtte beredas dem, skall inträda retroaktivt från den 1 januari 1913. Det har i allmänhet varit regel, när statsutskottet förehaft sådana saker som denna att räkna från det år som kommer. Nu har herr statsrådet omtalat, att i Andra kammaren utskottets förslag blivit godkänt om också med liten majoritet. Vad är det då för idé, att Första kammaren skulle frångå, vad utskottet enhälligt tillstyrkt? Jag vet icke, om det ens kan bli gemensam votering om den saken. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 3 och 6 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ordnande av landstormsförråd,

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för meteorologiska centralanstalten,

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utförande av meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten,

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till utförande av vissa reparationsarbeten i Ridderholmskyrkan,

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av anslag för anordnande av stormvarningar å rikets kuster, och

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens tryckeriexpedition,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 3 och 6 innevarande månad bordlagda betänkande nr 41, i anledning av väckt motion om sänkning av vissa tullsatser å läder.

I en inom Andra kammaren av herr *Månsson* väckt motion, nr 185, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade hemställts, att Riksdagen ville göra följande ändringar i tulltaxan angående tullen på läder:

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.*

§ 199.

Hudar och skinn:

beredda, halvberedda härunder inbegripna:

sulläder och bindsulläder samt valross- och flodhästhudar:

kärnstycken (renskurna); ävensom maskinremläder 1 kg. 25 öre.

§ 200.

hela eller halva hudar samt stycken därav, allt för så vitt de icke äro hänförliga till nästföregående rubrik, 1 kg. 20 öre.

Utskottet hade i föreliggande betänkande på åberopade grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning av herr *Månssons* förevarande motion, II: 185, måtte besluta, att tullen å sulläder och bindsulläder samt valross- och flodhästhudar skulle utgöra: för kärnstycken (renskurna) ävensom maskinremläder 35 öre för kilogram och för hela eller halva hudar samt stycken därav, allt för så vitt de icke vore hänförliga till rubriken nr 199, 28 öre för

Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)

- kilogram, samt att i följd därav rubrikerna nr 199 och 200 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:
- *199. kärnstycken (renskurna); ävensom maskinremläder ..... 1 kg. 35 öre.
200. hela eller halva hudar samt stycken därav, allt för så vitt de icke äro hänförliga till nästföregående rubrik ..... 1 kg. 28 öre.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herr *Vennersten*, friherre *Trolle*, herrar *Trapp* och *Ollas A. Ericsson*, friherre *Fleming* samt herrar *Danström*, *Knaust*, *Jeansson* i Kalmar och *Jonsson* i Hökhult, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att herr *Månssons* förevarande motion, II: 185, om sänkning av gällande tullsatsar å läder, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Friherre *Fleming*: Bevillningsutskottet har i sitt betänkande gjort en sammanställning av och en redogörelse för läderindustriens utveckling i Sverige. Som herrarna finna av redogörelsen, har denna industri under de sista åren gått så framåt, att vi nu kunna tillverka största delen av vårt behov av s. k. sulläder eller bottenläder, däremot har tillverkningen av ovanläder icke kommit långt i Sverige till följd av, att den fastställda tullsatsen visat sig vara för låg för att kunna få fram den industrien. Av utredningen framgår, att den tull, som blivit åsatt det förstnämnda lädret, i det hela taget varit lämplig.

Emellertid har utskottet i alla fall föreslagit en sänkning, och orsaken därtill tyckes vara, att industrien skulle hava vuxit sig så stark och förtjänat så mycket, att det skulle vara lämpligt att nedsätta tullen. Detta förefaller mig dock såsom ett tämligen obestyrkt påstående, åtminstone har icke i motionen eller under behandlingen i utskottet kommit fram något annat än ett påstående, att industrien är god. Ser man på de siffror, som finnas tillgängliga, nämligen statistiken för år 1910, så finner man, att å ett tillverkningsvärde av 28 miljoner kronor för samtliga garverier uppstått en bevillningstaxerad inkomst av något över 4 %. Jag har försökt få reda på, hur det ställer sig för de senare åren, och har fått uppgifter från 15 större garverier, som haft en omsättning av sammanlagt 16 miljoner kronor. På dessa ha de haft en inkomst av ungefär 3 1/2 %. Dessa siffror tyda icke på, att industrien förtjänar för mycket, och att tullnedsättningar äro befo-gade.

Jag ber att få nämna något om den tablå, som är intagen i en reservation av herr *Månsson*, tillika motionär. Den synes mig bevisa, hur man betraktar dessa saker, och huru man handskas med siffror. Såsom överskrift till sista kolumnen står något, som kallas beredningslön. Detta har man tytt, som om det skulle vara

utbetalade löner för tillverkning av det läder, som upptages i de andra kolumnerna, men det förhåller sig icke så, utan siffrorna i den sista kolumnen angiva den ersättning, som garverierna fått för garvning av hudar, tillhörande andra, något som man kan kalla legogarvning. Siffrorna avse sålunda icke de löner, som utgått för garvning av det läder, som upptages i de andra kolumnerna. Jag nämner detta såsom ett bevis för, huru man kan använda siffror, när man vill ha fram olika saker.

Slutligen ber jag endast få nämna, att denna tullsats är i tyska handelstraktaten bunden. Jag skall icke vidare ingå på betydelsen av detta. Redan det synes mig vara ett fullt giltigt skäl, att vi icke skola vidtaga förändring i tullsatsen för närvarande.

Jag ber på grund av vad jag anfört, få yrka bifall till den av herr Vennersten m. fl. afgivna reservationen.

Herr Karlsson: Jag ber att först få yttra ett par ord med anledning av det sista skäl, som den föregående talaren anförde, för att den nuvarande tullen borde bestå, nämligen att den är bunden genom tyska handelstraktaten. Jag skall icke gå in i några närmare detaljer, men jag ber att få påpeka, att detta förhållande gäller om icke mindre än inemot 400 positioner. När jag upplyser kammaren om, att det finnes icke mindre än inemot 400 olika rubiner i tulltaxan, vilka äro försedda med samma lilla stjärna som den ifrågavarande artikeln, tror jag, att det skälet icke är av särskilt stor vikt.

Jag skall be att få med några ord beröra denna tullsats' historia. Motståndet mot ifrågavarande tull har alltid varit starkt. Såsom framgår av den redogörelse, som lämnats i utskottets betänkande, framlade Kungl. Maj:t år 1892 en proposition, vari föreslogs, att tullsatsen skulle höjas från 24 till 40 öre. Men Riksdagen avsåg denna proposition. Förslaget förnyades genom enskilda motioner åren 1893—96, men Riksdagen avsåg, till dess äntligen år 1897 tullen höjdes till nämnda belopp. Även då var det likväl först efter gemensam votering och med 197 röster mot 174. Sedan reglerades denna tullsats i överensstämmelse med förslag från 1906 års tulltaxekommitté, så att rubriken slogs itu i två, den ena av dessa åsattes en tull av 45 öre, den andra 35 öre.

Då man skall taga ståndpunkt i denna fråga, bör man göra klart för sig, under vilka förhållanden Riksdagen om ock med stor motvilja — ty det framgår av den redogörelse, som lämnats i betänkandet — dock gick med på tullsatsens höjande. Det var därför att garveriindustrien då utövades av småindustriidkare, som arbetade med gamla metoder och därför icke kunde motstå den utländska konkurrensen. Numera hava inträtt alldeles nya förhållanden i detta hänseende. Vår industri i denna bransch har lyckligtvis tillägnat sig moderna metoder och moderna arbetsmaskiner och har nått en mycket glädjande utveckling. Det framgår av

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)*

Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)

den statistik, som den föregående talaren omnämnde, att tillverkningen, som år 1897 vid tullens åsättande uppgick till endast 1,900,000 kg., nu går upp till över 7 miljoner kg. Tillika framgår, att importen, som då uppgick till 3 miljoner kg., nu gått ned till en obetydlighet, icke fullt 300,000 kg., alltså icke 10 % av den import, som ägde rum då tullen åsattes.

Nu invänder man mot det resonemang, som jag för, att det icke är anledning nu, då industrien rätt bra arbetat sig fram och begagnat sig av de förhållanden, som Riksdagen skapat, att göra någon ändring i tullsatsen. Ja, för den, som håller på, att man under alla förhållanden bör ha höga tullar, är detta resonemang fullt giltigt, men för den, som i likhet med mig anser, att man på olika punkter bör pröva, huruvida icke en lägre tullsats kan utgöra tillräckligt skydd mot den utländska konkurrensen, för den ställer sig saken givetvis annorlunda. Utskottet har verkställt en sådan prövning, och efter dess förmenande bör industrien i detta fall kunna tåla vid en nedsättning av tullsatsen. Dock har, såsom kammaren finner, utskottet ingalunda velat gå så långt som motionären föreslagit. Han har yrkat på en nedsättning till respektive 25 och 20 öre, d. v. s. en nedsättning av den ena tullsatsen med 20, den andra med 15 öre. Utskottet, som ansett, att man bör gå fram med försiktighet, har gått med på en nedsättning av endast 10 öre, respektive 7 öre. Den invändning, som den föregående talaren gjorde mot motionärens reservation och som kan, synes mig, i viss mån göras även mot hans motion, drabbar icke utskottet. Utskottet har till och med alldeles bestämt tagit avstånd från den bevisföring, som motionären använt, men då utskottet dock genom motionen varit tvunget att pröva den förelagda frågan, har utskottet på de av mig anförda och i betänkandet närmare utvecklade skälen funnit sig föranlåtet att föreslå den nedsättning, varom här i betänkandet hemställts.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H e d e n l u n d: Herr talman! Efter den kritik, som kommit utskottet till del från den förste ärade talaren, skall jag icke fördjupa mig i några detaljer angående de skäl, som tala för bibehållande av den nuvarande tullsatsen på läder, men jag kan icke underlåta att uttala min förvåning över det resultat, till vilket utskottet kommit. Jag har noga genomläst utskottets motivering och även åhört de skäl, som utskottets ärade ordförande här framburit, men för såvitt jag finner, har icke anförts mer än ett enda skäl för sänkning av denna tull, nämligen det blomstrande läge, i vilket den svenska läderindustrien befinner sig och detta just på grund av den tullförhöjning, som ägde rum år 1897. Denna omständighet, parad med det förhållande, som utskottet omnämner i sitt betänkande, att priset på den färdiga lädervaran icke stigit i proportion med priset på råvaran, före-

faller mig vara det mest talande skälet för *bibehållandet* av den nuvarande tullsatsen.

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)*

Jag skall icke uppehålla mig vid den omständigheten, att vår på nästan alla industriella områden övermäktige konkurrent, Tyskland, ansett nödigt att binda denna tullsats, men jag kan dock icke, som utskottets ärade ordförande bagatellisera detta faktum och jag kan icke finna annat än, att det är ett dåligt tack mot våra traktatsunderhandlare, att vi tre år efter sista tulltaxerevisionen äro färdiga att lämna en position, som dessa våra underhandlare hava haft all möda att kämpa sig till. Och på vilken grund är man färdig att göra denna enligt min uppfattning fullkomligt onödiga eftergift? På grund av en enskild motion, emanerande från socialdemokratiskt håll. Jag känner icke den ärade motionärens kunskaper om ekonomiska förhållanden och icke heller hans intressen för vårt industriella liv. Möjligen har jag dock kunnat bilda mig ett rent personligt omdöme härom på grund av motiveringen i hans reservation. Man har emellertid sagt mig, att den ärade motionären tagit intryck från ett stort garveri i sin hemtrakt, samtidigt som han förbisett, att framgången vid detta garveri är så gott som enastående. Själv har jag på grund av mitt borgerliga yrke haft tillfälle och anledning att följa den rent ekonomiska ställningen vid åtskilliga av våra svenska garverier, och jag har kommit till den bestämda övertygelsen — även om jag måste medgiva, att flera arbeta under synnerligen gynnsamma omständigheter — att man icke kan utan risk vidtaga en sänkning av den nu gällande tullsatsen. Framför allt tror jag, att en dylik sänkning är farlig för de små och medelstora garverierna, detta på grund av de dumpingsmöjligheter, som genom sänkning av tullen beredas den tyska läderindustrien. En större tysk läderfabrik, inrättad för stordrift, skulle nämligen lätt kunna finna med sin fördel förenat att kasta över oss en stor del av sin överproduktion, ty genom att forcera driften till det yttersta och uppdriva produktionen till den största möjliga, är en dylik tysk fabrik i tillfälle att nedbringa den relativa självkostnaden och därigenom kunna avyttra den del av tillverkningen, som säljes på hemlandet, och för legitim export, med så mycket större avance.

Nu har jag ofta hört uttalas och icke minst från det håll, där man säger sig ömma för de små, att de små fabriker, som icke äro tillräckligt livskraftiga, icke hava något existensberättigande. För min del kan jag icke se så hårt på tingen. Jag tror knappast, at vårt land, som icke har så gott om kapital eller arbetstillfällen, har råd att stryka ett streck över dessa små företag, även om det teoretiskt skulle kunna bevisas, att man vinner på en koncentring av driften. En dylik koncentring för för övrigt lätt över till trustformen, ett namn, som klingar illa i mångas öron.

Till sist kan jag icke underlåta att göra den reflexionen, att

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.*
(Forts.)

det mer och mer ser ut, som om tullpolitiken skulle glida över till att bli även den en ren partifråga. Detta kan jag icke finna vara annat än synnerligen beklagligt, ty om någonsin måste man se objektivt och opartiskt och hålla huvudet kallt, när det gäller våra ekonomiska värden. För två år sedan lät det så vackert, att tullfrågan ingalunda var aktuell, men förra året sänktes fläsktullen, i år hava vi redan sänkt tullarna på socker och sirap m. m., och i dag är det lädertullen. Jag kan försäkra herrarna, att en stor oro gör sig gällande inom såväl lantbruks- som tullskyddade industrikretsar över att på detta sätt skjutes den ena breschen efter den andra i vårt tullskydd. Jag kan heller icke underlåta att uttala, att jag tror, att detta osäkra tillstånd inom den tullekonomiska lagstiftningen är en av de främsta orsakerna till den mindre framträdande företagsamheten, och jag tror likaledes, att till följd av detta osäkra tillstånd kapitalet hellre lockas till spekulation i redan befintliga, mindre utsatta företag, än att användas till att skapa nya värden.

Den ärade utskottsordföranden påstod, att för den, som håller på höga tullar, är det givet, att denna tull icke skall sänkas. Utan att på minsta sätt anse, att man bör bibehålla obehövlige tullar, tycker jag dock, att man bör noga pröva, innan tullar sänkas och framför allt icke vidtaga åtgärder på grund av de partiella anfall mot våra tullar, som icke äro motiverade.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Vennerstens m. fl. reservation och avslag å såväl motionen som utskottets betänkande.

Herr Bäckström: Jag är uppkallad av den siste talarens yttrande om läderindustriens betryckta läge och om huru väl den behöver det skydd, som den fått. Emellertid gjorde han icke skillnad på ovanläder- och bottenläderindustrien. Det är på denna skillnad tyngdpunkten borde läggas även från hans sida sett. Här är fråga om tullen på sulläder. Sulläder har haft ett högt tullskydd, som sannolikt ursprungligen var väl avvägt i förhållande till tullsatsen på ovanläder. Genom de nya garvningsmetoder, som man fått under de senare åren, har detta förhållande ändrats, så att ovanlädrets tullskydd nu är endast en bråkdel av bottenlädrets. Jag kan nämna ett par siffror från den utredning jag har. Tullskyddet för bottenläder uppgår till 10—12—14 %, för renskuret sulläder till 14 %, under det att de moderna ladersorterna boxkalv och chevreau hava ett tullskydd av endast 4—6 % av värdet. Det råder således en bestämd skillnad härvidlag, och det kan ifrågasättas, om icke en utjämning av tullskyddet bort ske, så att ovanlädret fått det skydd, som bottenlädret har för mycket. Men en sådan utjämning kan icke göras utan utredning, och man får för övrigt betänka sig två gånger,

innan man höjer en tull, när man vet huru svårt det är att sedan få bort den.

Den nu till behandling föreliggande tullsatsen har verkat på det sättet, att bottenläderindustrien vuxit sig stark: den har övergått från småbantverk till storfabriksdrift och behärskar nu fullständigt den svenska marknaden. Under sådana förhållanden synes mig, att man kan säga, att tullen gjort sin tjänst och nu kan försvinna. Skälig hänsyn till bestående förhållanden har tagits, då utskottet stannat vid en liten nedsättning. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Jag har verkligen icke begärt ordet bara på grund av gammal kärlek til de ärenden, som röra bevillningsutskottet och för vilka jag är livligt intresserad, utan för att beröra saken från en hittills icke uppmärksammas synpunkt.

Man måste komma ihåg, sedan man har gått in på handels-traktatspolitiken, att man endast relativt förfogar över sin egen tulltaxa. Man kan invända att de tullsatser, som genom handels-traktatspolitiken äro bundna, dock icke under traktatstiden äro alldeles undandragna Riksdagens beslutanderätt. Men, mina herrar, det land, med vilket man slutit en traktat, har aldrig tänkt sig möjligheten, att en ändring skall ske. Vad betyder en handels-traktat i fråga om bundna tullsatser? Jo, att ett exporterande land garderar sig mot ett importerande land, därutinnan, att det sistnämnda landet icke höjer en tullsats över ett visst fixerat belopp. Men då är man oförhindrad att nedsätta. Ja, naturligtvis, men det ligger implicite i en traktat, en princip, som obrottsligen tillämpas av mönsterlandet för traktater, att under traktatstiden ändrar man icke en tullsats alls, således nedsätter man den icke heller. Varför skulle man, då man betingar sig rättighet att giva ett visst skydd åt vissa industrier mot det andra traktatslandet och sedan man utverkat detta för t. ex. sex år, göra nedsättningar under det andra året? Det är verkligen tillmötesgående, det kan ej nekas. Det är mer än tillmötesgående. Det är så stor vänlighet, att man frågar sig nästan, om man ej älskar sin nästa *mer* än sig själv, och det är man ju ej skyldig att göra. Nu har jag vid samtal under hand om denna fråga från dem, som godkänna detta betänkande, hört framställas en anmärkning mot traktatsunderhandlingarna, av vilka jag var en ovärdig, den, jag säger uppriktigt, hjärtlösa anmärkningen, att vi alltför mycket stodo på Sveriges rätt och att vi gärna kunde ha släppt efter exempelvis i den föreliggande saken. Ja, mina herrar, det hade vi visst kunnat. Om vi hade släppt efter på alla de andra positionerna, hade vi ej behövt 4 1/2 månader för en underhandling, den hade i så fall nog kunnat göras på lika många dagar. Jag vill ej ge mig in på den här förda, från garverisynpunkt rent vetenskapliga överläggningen, om vad denna industri tål

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)*

Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)

och om den har för mycket eller för litet tullskydd. Men jag måste hålla på, att då vi mot Tyskland garderat vissa bestämda tullsatser, det givetvis måste anses som den enklaste grad av självbevarelse, att man dock kräver, att under denna tid dessa tullsatser hållas uppe. Ty det kommer en morgondag, och den som då är nog lycklig att sändas till Berlin för att förhandla om ny traktat — jag blir icke en av dem — honom vill jag gratulera, om Sveriges Riksdag, sedan Sveriges underhandlare betingat Sverige att bibehållas vid vissa tullsatser, ensidigt sätter ned dem. Då blir det bara att låta tyskarna skriva den traktaten, ty Sverige skänker efter på allt och går bara med. Det är ytterst viktigt för Tyskland att Sveriges tullsatser på vissa varor äro låga. Vi hava använt dagar på att kämpa för denna tullsats. Nu har jag trott och skall än en stund tro, att det var, om ej tack värt — det skall man aldrig begära och jag begär det rakt ej för min del — dock åtminstone icke oberömmeligt, att man stod på sitt lands intressen, när man hade att kämpa mot ett främmande land, allra helst som en liten stat här stod emot ett starkt och mäktigt rike. Hade vi orätt härutinnan? Det skulle emellertid ur traktatssynpunkt i stort för Sverige försvaga möjligheten att intaga en respekterad position vid kommande traktatunderhandlingar, om Sveriges Riksdag i detta fall följde utskottet, och det vore, mina herrar, mycket bekymmersamt.

Jag anhåller hos herr talmannen om proposition på avslag å såväl utskottets förslag som den väckta motionen.

Herr K a r l s s o n: Herr talman, mina herrar! Ja, vem det är som om traktatunderhandlingarna använt det uttrycket, att de vid förhandlingarna i Berlin skulle ha stått för mycket på Sveriges rätt, vet jag ej. Icke har jag hört det uttrycket användas vare sig privat eller vid förhandlingarna inom bevillningsutskottet, men om det använts av enskilda känner jag naturligtvis ej till. Jag tror, att då den föregående ärade talaren sade, att man hade lönat traktatunderhandlingarna med otack, detta nog är ett misstag från hans sida. Jag tror verkligen, åtminstone fick jag det intrycket, när bevillningsutskottet på sin tid hade att yttra sig om det resultat, som underhandlingarna genomfört — jag tror, att man var på det hela taget mycket belåten och tacksam över det resultat som framgått. Men å andra sidan är det ju ej alldeles otänkbart, att den, som har frihandelstendenser skulle kunna tänka sig, att man i fråga om några av de tullsatser, som blivit bundna — d. v. s. bundna på så sätt att de ej få ytterligare höjas — i alla fall skulle kunna vara benägen att ta under övertvägande, huruvida ej inträdda ändrade förhållanden kunna göra en sänkning av även en bunden tullsats önskvärd. Och det skulle vara rätt egendomligt, om ibland de 400 olika artiklar, som i tulltaxan äro bundna, man ej under den tid, som denna

traktat gäller, skulle kunna finna sig föranlåten att sänka en enda, endast på den grund, att den har råkat vara med i de förhandlingar, som förts för vissa år sedan och då använts såsom ett slags bytesobjekt. Jag kan ej finna mig övertygad av den föregående talarens anförande, att man under alla förhållanden, så snart en tullsats bundits av vissa förhandlingar med utlandet, ej har rätt att på den punkten göra ändring. Jag vet ju, att det är synnerligen tacksamt att slå på den strängen, men jag upp-repar vad jag sade förut. Jag tror att om man har 400 sats-er att använda i detta avseende, skall man nog kunna klara sig även vid kommande traktatunderhandlingar.

Eftersom jag, herr talman, ansåg mig böra taga ordet med anledning av den siste ärade talarens anförande, skall jag även be att få säga åtminstone några ord i anledning av herr Heden-lunds anförande. Han talade om den oro som skulle bemäktigat sig näringslivet på den grund, att Riksdagen under senaste år har vågat sätta ned några tullar, och bland annat nämnde han fläsktullen. Jag skulle gärna vilja höra, om någon av herrarna i denna kammare har sett några bedrägliga följder av den åtgärd man vidtog, när man nedsatte fläsktullen. Jag har åtminstone uppgifter från Skåne, som alldeles bestämt bestrida att några sådana olägenheter inträffat, som man med ganska livliga färger vid sagda tullnedsättning utmålade såsom sannolika. Jag skulle vilja säga å det partis vägnar jag tillhör, eftersom herr Heden-lund beklagat, att tullfrågan höll på att glida över till bli en partifråga, att om Riksdagen alltjämt, som jag hoppas, tager dessa tullfrågor med samma försiktighet som hittills, kunna både herr Hedenlund och andra, som hylla samma tullpolitiska åsikt som han, vara ganska lugna. Herr Hedenlund talade även om, att dessa *partiella anfall* på tulltaxan inverkade störande. Ja, det skall bli rätt intressant att höra, när nästa ärende kommer före, om herr Hedenlund då kommer att gå med på vad utskottet föreslår, ty där är det icke fråga om ett partiellt anfall utan om en utredning av hela tullfrågan.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Bäckström: Herr Cavallis ord väga naturligtvis mycket i denna kammare, även för mig. Den var därför mycket överraskande, den uppgift han lämnade, då han talade om, att han i flera dagar hade slagits för denna tullsats. Det skulle mycket intressera mig att veta, *varför* han slagits för den. Det sade han ej. Han nämnde endast, att han kämpat för »landets intressen» gentemot en storstat. För mig är det obegripligt, huru »landets intresse» i detta fall kan ligga i *den* riktningen. För mig synes det tvärtom vara tydligt, att det *icke* kan vara något »landets intresse», att våra stora sullädersfabriker få tillåtelse att taga 10 öre mer pr kilo av oss. Såvitt jag kan se, gå således

Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)

landets intressen icke i den riktning herr Cavalli ville göra gällande, utan snarare i den motsatta.

Herr S w a r t z: Den näst föregående talaren yttrade, att den omständigheten att man i handelstraktaten bundit en eller annan position ej kan förtaga rätten att göra nedsättningar under de sålunda fastställda tullsatserna. Ja, det är ju alldeles klart, det kan ingen förneka och allra minst herr Cavalli, som framhöll, att man har denna rätt. Men det är dock en annan sak, huruvida man verkligen bör begagna sig av den rätten. Jag tror, i likhet med herr Cavalli, att man därvidlag måste vara ytterst försiktig. Jag kan mycket väl förstå, att den ene eller andre kan tycka, att den eller den tullsatsen icke är så fullständigt motiverad, eller att han vill ha den lägre. Men jag är icke säker på, att man därför handlar rätt, om man i det ena eller andra specialfallet låter sin uppfattning just i denna sak leda till att bryta en uppgörelse, som i en traktatsförhandling är träffad med ett annat land.

Den siste talaren förvånade sig över, att herr Cavalli kunde säga, att det gått åt så många dagar för honom och underhandlarne vid förhandlingen om denna punkt, innan den kom till, då man ville binda denna tullsats så, att den ej skulle kunna höjas under traktatstiden. Jag vill säga, att även jag har någon erfarenhet om, huru det gick till vid sista förhandlingen om traktaten. Naturligtvis måste det gå så till i alla sådana fall, att man försöker vinna så mycket för det egna landets räkning som möjligt. Man måste hålla på varena punkt, som därvidlag kan på något sätt medföra fördelar för det egna landet, och då man ser, att det för motparten är av synnerligen stor vikt och betydelse att få visshet om, att tullsatserna ej skola höjas under traktatstiden, är det ju klart, att man ej får göra ett sådant bindande medgivande utan att också i sin ordning för det egna landets räkning förvärva någon fördel. Det är dessa underhandlingar, som göra, att även på en punkt som denna dagar kunna gå om, innan något bestämt resultat vinnes.

Nu är jag övertygad om, att skall det fortgå på den vägen, som man här redan under denna riksdag slagit in på, att sätta ner tullar, särskilt när det gäller positioner, som uti den uppgjorda traktaten äro bundna, komma vi därmed ovillkorligen att åstadkomma en verkan, som går vida utöver den som tydligen från början avsetts eller att åstadkomma en lägre tullsats just för den eller den artikeln. Vi komma att försvaga vår ställning till kommande förhandlingar på ett sätt, som omöjligen kan förutses, i vilken omfattning det kommer att verka, men om vars verkan i allmänhet att försvaga våra intressen avsevärt vid dessa underhandlingar man ej ett ögonblick behöver stanna i tvekan. Jag tror, att när man har den uppfattningen om en sänkning av en tullsats, som blivit i handelstraktaten fastställd, måste man ytterst noga undersöka, huruvida den fördel, man kan bereda sig

därigenom, är så stor, att den uppväger de ofantligt stora risker en sådan åtgärd som symtom kommer att medföra för framtida underhandlingar och för vårt eget lands fördelar vid dessa framtida underhandlingar. Jag får säga det, att vilken uppfattning man än kan ha i denna specialfråga, anser jag dock dessa verkningar av den stora vikt och betydelse, att jag för min del ej kan taga på mitt ansvar att biträda utskottets förslag.

Jag hemställer därför om bifall till herr Vennerstens reservation.

Herr Steffen: Herr talman! Jag är uppkallad av tvenne drag i herr Cavallis anförande, som syntes mig anmärkningsvärda. För det första syntes det mig, som om herr Cavalli var av den mening, att Riksdagen genom att företaga en åtgärd i utskottsbetänkandets syfte skulle göra sig skyldig till något slags otacksamhet mot våra underhandlare i Berlin vid sista handelstraktatens avslutande där mellan Sverige och Tyska riket. Det må ha varit utmärkta underhandlare vi då hade i Tyskland. Jag får dock framhålla att underhandlarnes uppgift vid det tillfället var av helt annan beskaffenhet än Riksdagens uppgift här i dag. Underhandlarna hade Riksdagen och regeringen bakom sig såsom uppdragsgivare och kunde ej annat än att efter bästa förstånd göra sin plikt mot dessa vid ifrågavarande tillfälle. Där emot är Riksdagen nu inom vissa, av traktater bestämda gränser, fullkomligt fri i sina handlingar på detta område. Den kan och bör nu överlägga och bestämma om, vad som synes ur national-ekonomisk synpunkt såsom det bästa för landet. Här föreligga således två så fullkomligt skilda saker, att man ej gärna kan ställa dem i den egendomliga motsättningen, som herr Cavalli syntes vilja göra.

Vidare har herr Cavalli ställt handelstraktatspolitiken i ett egendomligt samband med den protektionistiska handelspolitiken. Herr Cavalli vill göra den till ett skydd och försvar för protektionismen. Jag skall dock be att få erinra Cavalli om, att handelstraktatspolitiken i allmänhet anses och måste anses såsom ett steg eller bemödande fram mot frihandeln, såsom ett försök för de länder som ingå en handelstraktat att delvis nedbryta det hinder för ömsesidig handel och samfärdsel, som det bestående tullskyddet upprest. Man prutar av på båda sidor vissa bestående tullsats för att få friare handelsförbindelser, än man haft förut. Om detta är handelstraktaternas innersta mening, såsom jag förmenar, då är det högst egendomligt att vilja använda handelstraktatspolitiken såsom argument mot vidare sänkning av tullarne och mot ett vidare framåtskridande i frihandeln riktning av ettdera bland de länder, som avslutat handelstraktater med varandra. Jag kan ej se, att i denna del av herr Cavallis anförande föreligger något klart logiskt sammanhang.

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)*

Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)

Tullpolitiken är dock ej till för traktatunderhandlarnes skull, utan snarare tvärt om. Och om protektionismen är handelstraktatspolitikens moder, så är frihandelsteorien dock enligt historiens vittnesbörd traktatspolitikens fader. Därför skulle jag, såvitt på mig ankommer, vilja protestera mot, att man här söker göra ett prejudikat av, att handelstraktatsidéen får betraktas som ett obestridligt argument för protektionismen.

Herr talman! Jag anhåller att få instämman i herr Bäckströms yrkande.

Herr C a v a l l i: Jag lär väl icke böra underlåta att i någon mån svara på åtskilliga erinringar, som blivit gjorda i anledning av mitt anförande i denna fråga. Jag har fått höra och man har sökt lära mig, att handelstraktater äro en väg fram mot frihandelsystemet. Jag har trott och tror än i denna stund, trots de välvilliga upplysningar man lämnat mig, att handelstraktaten är ett barn av protektionismen och ett äkta barn av den. Det är nämligen så, att när ett protektionistiskt land omgärdat sina gränser med höga tullar och likväl vill komma i förbindelse med ett annat land för att kunna exportera till detta, måste man, för att kunna göra det, sänka något på sina tullsats. Nåväl, så långt äro vi ense. Men den slutsatsen man dragit härav, att avslutningen av traktater går fram mot frihandeln, den överlämnar jag åt herrarne själva för att bedöma, var logiken ligger. Det var en sak.

Min ärade vän, utskottets ordförande, sade, att för dem, som ha frihandelstendenser, kunde det möjligen vara frestande att nedsätta denna efter hans uppfattning höga tullsats. Mina herrar, det är ej fråga om frihandelstendenser här. Herrarne måste tänka på, att så länge man är bunden av handelstraktatspolitiken, måste man vid varje tullsats tänka på handelstraktaten. Bevillningsutskottets ordförande sade, att kommande underhandlare kunna klara förhandlingarna. Ja, jag har sagt förut att jag ej kommer att vara med vidare. Jag förutsätter som en möjlighet, då bevillningsutskottets ordförande fordomtima varit använd i sådana värv, att även bevillningsutskottets nuvarande ordförande kan bli använd, och kanhända han med glädje reser till Berlin. Men jag skall be att få tala med honom efteråt och se hans min då, om Riksdagen förfar på det sätt, som man nu tycks vilja slå in på. Nu har den ärade utskottsordföranden sagt, att man har rätt att göra nedsättningar. Det har jag förut, likaså herr Swartz, redan påpekat, att man icke kan fränkänna Riksdagen den rätten. Men jag frågar: är det klokt?

Vidare var det ett par personliga erinringar mot mig, som det kanske ej är mycket skäl att upptaga kammarens tid med. Det var någon av talarne, som vände sig mot mig och sade, att det väl icke var herr Cavallis mening, att det bara gällde att hålla uppe tullsatserna. Nej, men det är klart, att man skall hålla dem

uppe vid en viss gräns för att kunna, i den mån detta efter underhandlarnes omdöme och prövning kan anses lämpligt, göra nedsättningar. Och varför gör man dessa nedsättningar? Jo, för att köpa fördelar för sitt eget lands export. Tro herrarne att det bara gäller en teoretisk strid, om man skall hava den eller den siffran, om det skall stå 45 eller 38? Nej, det är för att man kan köpa något för den högre siffran. Vi köpte så mycket och så länge vi kunde och behövde. Att göra något utan vederlag, är, som sagt, att älska sin nästa mer än sig själv.

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)*

Herr Karlsson: Endast några ord till förklarande av ett yttrande från min sida. Herr Cavalli har missförstått mitt yttrande, då jag talade om huruvida det var rätt eller ej att göra nedsättning i en av de bundna tullsatserna. Jag ville säga, att vi som ha frihandelstendenser kunna tänka, att då en delegation av protektionister — som ju faktiskt underhandlingskommittén var — reser till Berlin, denna givetvis knappt bemödar sig om att ställa så till, att tullsatserna ej för oss bliva för höga, utan deras intresse ligger helt enkelt i att få tullsatserna så höga som möjligt. Vid traktatunderhandlingens slut, ligger det ej i dessa underhandlares intresse att få de s. k. »spetsar» som utgjort ett slags bytesmedel nedsatta, utan de stå fortfarande kvar.

Herr Cavalli och även herr Swartz sade, att det här ej var fråga om rätten att göra dessa nedsättningar, ty denna rätt ha vi odisputabelt, utan blott fråga om huruvida det är klokt. Ja, mina herrar, då får jag säga att det gäller att undersöka detta för varje särskilt fall, och nog vågar jag påstå, att det kan vara klokt ibland.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Här har framförts det oberättigade i att, under det att en tulltraktat gäller, vidtaga några nedsättningar i tulltaxan. Då framställer sig den frågan för mig: finns det i nuvarande stund icke några orättvisa tullsatser? Jo, det finns det visst. Jag tror till och med, att icke ens herr Cavalli skulle vilja påstå, att i den tulltaxa, som vi nu hava, icke finns en hel del tullar, som väl skulle behöva ändras. Men då blir frågan: när skola de ändras? Jo, säger herr Cavalli, naturligtvis vid ett sådant tillfälle, som då en tulltraktat utgår. Icke nu, efter det att en tulltraktat är överenskommen, skall man vidtaga några ändringar, ty detta försvagar i så fall vår ställning vid blivande underhandlingar.

Men jag måste då bedja herrarna att några ögonblick tänka på den situation som var för handen, då de senaste tulltraktatförhandlingarna pågingo. Då var ställningen sådan, att hänsynen till traktatförhandlarne trängde sig så långt ut, att den till och med grep vårt parti, i det att man sade: ni får icke nu komma med krav på tullnedsättningar, ty därigenom rycka ni vapnen ur

Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)

händerna på våra egna underhandlare och försvaga deras ställning mot utlandet. Ja, detta anförde man då. Nu invänder man, att man icke bör göra några ändringar, därför att det finnes en fastställd traktat. Alltså skulle dessa tullar, de må vara aldrig så orättvisa, de må vara aldrig så oberättigade, bliva eviga på grund av ett sådant förhållande. Jag tror icke, att så bör vara fallet. Det är nu vi skola avgöra, vilken som är den lämpligaste tidpunkten för en ändring i tullsatserna, om vi finna dem orättvisa. Och då anser jag, att denna tidpunkt, med dess lugna förhållanden, då icke några stora intressen stå på spel gentemot utlandet, är den mest lämpliga för vidtagande av dylik ändring.

Det är på denna grund, som jag, herr talman, vill yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilson, Karl August: Det har gjorts storpolitik i den lilla fråga, som nu föreligger. Jag tror icke, att detta är fullt berättigat. Här har av ett par talare framhållits, vilka stora farhågor man på grund av nu gällande handelstraktat borde hysa gentemot vidtagande av ändring utav ifrågavarande tullsats. Jag tror, att man har förbisett, vad det är fråga om. Det är i dag icke fråga om att ändra tullsatsen på skinnvaror, utan om att ändra tullsatsen på sulläder. Detta sulläder utgör icke någon större importartikel från Tyskland. Det har i dag på kammarens bord utdelats en bok (Kommerskollegii redogörelse för handeln 1911) med vilkens tillhjälp herrarna själva kunna bedöma den saken. Här upplyses, att importen av sulläder icke har uppgått till mer än 343,333 kronor, då däremot importen av beredda hudar och skinn uppgår till omkring 7,000,000 kronor och av oberedda hudar och skinn likaså till nära 7,000,000 kronor. Den situation, herr Cavalli talar om, rör således icke sulläder. Detta är icke en artikel, som Tyskland har något som helst intresse av. Den svenska tillverkningen i detta avseende är alldeles å nivå med den tyska och håller den fullkomligt stängin. Det kan icke bliva fråga om import av sulläder, utan här är endast fråga om att i någon ringa del sänka priset på svenskt sulläder.

Vore det fråga om att ändra tullsatsen på beredda hudar och skinn, då ställde sig saken helt säkert annorlunda, och bleve det då kanhända så, som herr Cavalli här beskrev det. När man nu önskar att vid denna såväl som vid föregående tullsänkningar, som det varit fråga om vid denna riksdag, i någon mån, så gott man kan, mildra dyrtiden, då söker motsidan här resa stora berg av invändningar däremot.

Jag tror, att kammaren gjorde orätt i, om den nu skulle se saken från den sidan, utan den bör väl i stället vara med om att undersöka, huruvida det icke finns en eller annan sådan här tullsats, som kan sänkas, så att man på det sättet bereder lättnad för förbrukarna. Även om denna lättnad i varje särskilt fall icke blir

så synnerligen stor, torde den dock sammanlagt utgöra en för mången avsevärd summa.

Jag ber tillika att få påpeka ett förhållande med anledning av herr Hedenlunds anförande, när han nämligen framhöll, att priset på det färdiga fabrikatet icke skulle hava stigit i samma mån som priset på det oberedda fabrikatet eller hudar. Jag tror icke, att detta påstående riktigt håller streck — utan det beror alldeles på från vilken synpunkt man ser saken. Det är här fråga om sulläder. Detta har helt säkert också stigit stigit måhända i lika hög grad som det oberedda materialet. Men det är icke blott att taga hänsyn till detta; fabrikationen har under de senaste åren gått framåt med oerhörd fart. Tillverkningsmetoderna hava ändrats så väsentligt, att beredningstiden har gått ned från 18 månader till 25—30 dagar. Och detta har ändrat priset på sulläder, då sulläder nu kan framställas betydligt billigare än förut. Även detta talar för att tiden för en prisreduktion nu är inne, då alla små fabrikanter, alla små garverier redan äro borta; deras antal har år från år, ja man kan nästan säga dag från dag, sjunkit väsentligt, så det är nu bara fråga om större fabriker, som härvidlag driva verkligt fabriksmässig tillverkning. När dessa kommit så långt, att det är möjligt framställa varan betydligt billigare, då är det icke rimligt att hålla upp priset i den grad, som man nu vill göra. Jag tror, att kammaren gör klokt i att följa utskottet, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förevarande hemställan.

Herr K o b b: Blott ett par ord i anledning av herr Cavallis sista yttrande.

Jag kan icke neka till, att det var ägnat att väcka min stora förvåning, då jag hörde herr Cavallis påstående, att handelsstraktaterna skulle vara äkta barn av protektionismen. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på den handelstraktat, som kanske mer än något annat bidragit till att omgestalta vår världsdels ekonomiska liv, jag menar den år 1860 mellan England och Frankrike avslutade handelstraktaten. Jag tror, att Richard Cobden skulle vända sig i sin grav, om han hörde sådant tal, som att den traktaten skulle hava tillkommit i syfte att gynna protektionismen eller att han på något sätt skulle hava arbetat i protektionismens intresse.

Vidare har det sagts, att vid ingåendet av en sådan här handelstraktat är det underhandlarna, som skola se på Sveriges intresse. Ja, men Sveriges intresse eller, för vartdera landets underhandlare, det egna landets intresse är kanske icke identiskt med producenternas intresse i det landet. Det finns större delar av landets befolkning, som äro konsumenter, och det är i deras intresse, som här framställts önskan om nedsättning i en tullsats.

Jag kan icke finna annat, än att detta kan anses vara berätt-

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)*

Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)

tigat, och jag ber därför, herr talman, att få förena mig i det yrkande, som framställts av bevillningsutskottets ordförande.

Herr C a v a l l i: Endast två ord! Jag har sagt, att handels-traktater äro äkta barn av protektionismen, och jag vidhåller den satsen. Det gör mig ledsen, om Cobden skulle behöva att vända sig i sin grav, men det förändrar icke min uppfattning; och jag har förut bjudit skäl för vad jag härutinnan sagt. Detta endast i förbigående mot den siste ärade talaren, eftersom jag ändå av en annan anledning hade begärt ordet.

Det var nämligen en talare, som nyss yttrade, att Tyskland hade rakt intet intresse av ifrågavarande tullsats. Det gör Tyskland precis detsamma, menade han, resultatet blir bara att priset på varan i Sverige sättes ned något. När den ärade talaren, som är så förfaren och skicklig, säger detta, är jag skyldig att tro honom. Men det kan jag försäkra honom och kammaren, att varken de tyska industriidkarna eller de tyska underhandlarna voro av den meningen. De voro av diametralt motsatt åsikt.

Friherre F l e m i n g: Den näst siste ärade talaren sade, att priset på det beredda lädret hade stigit ungefär i samma proportion som priset på råvaran. Jag skall då be att få nämna några siffror, som visa det faktiska förhållandet härvidlag. Jag har här uppgifter från en läderhandlande om priserna på hela sulläder, varav framgår, att priset år 1900 var kr. 2,₆₀ per kg., sedan höll det sig under några år nere i 2,₂₅ och för närvarande är det kr. 2,₄₅ per kg. Under samma period har priset på råvaran stigit i proportionen 62 till 127. Kan man då påstå, att stegringen är i samma proportion? Det tror jag icke man kan säga.

När man ser detta, förstår man, att man icke kan på detta sätt vinna något gentemot dyrtiden eller få någon avsevärd prisreduktion. Vi vinna ingenting för Sverige, vi endast giva en present åt utlandet, om vi sätta ned tullen.

Herr N i l s s o n, K a r l A u g u s t: Siffror måste man använda mycket varsamt, och med dem kan man, såsom herrarna veta, bevisa vad som helst. På siffror finns ju också obegränsad tillgång, men konsten är att använda dem på rätta stället.

Jag har andra siffror att komma med, än vad den föregående ärade talaren hade, och jag kan med dem bevisa raka motsatsen till vad han bevisade. Jag vet emellertid, att jag icke omvänder kammaren, om jag anför dem, och jag skall därför icke upptaga tiden därmed. Men i betänkandet anför en av reservanterna siffror, som icke hava blivit jävade, och som säkert icke heller kunna jävas, nämligen att sulläder i regel omkring år 1899 kostade kr. 2,₅₀ per kilogram, möjligen kr. 2,₈₀, under det att det år 1912 var

uppe i ett pris av omkring 4 kronor. Det är väl också en stegring, som är å nivå med stegringen å oberedda hudar.

Som sagt, siffror äro likväl vansklige att hantera, och därför får man alltid söka hantera dem med varsamhet. Jag tror dock, att de siffror, som jag här anført, hava lika stort värde som de siffror, vilka den föregående ärade talaren anförde.

*Angående
tullen å
sulläder
m. m.
(Forts.)*

Friherre Fleming: Jag ber blott att få säga, att med avseende å dessa siffror har motionären själv erkänt, att de icke gälla jämförbara varor. I dessa siffror är det fråga om två olika ting.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande betänkande yrkats, 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas, och 2:o) att kammaren skulle, med bifall till den av herr Vennersten m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, avslå såväl utskottets hemställan, som den i ämnet väckta motionen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till det under 2:o upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med bifall till den av herr Vennersten m. fl. vid bevillningsutskottets betänkande nr 41 avgivna reservation, skall avslå såväl vad utskottet i betänkandet hemställt som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;
Nej — 55.

Om utredning
rörande det
gällande tull-
systemets
verknningar.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 3 och 6 innevarande maj bordlagda betänkande nr 42, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om utvecklande av Sveriges handelspolitik i riktning mot frihandel m. m.

I en inom Andra kammaren av friherre *Palmstierna* m. fl. väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 80, hade hemställts,

1) att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast låta verkställa en utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte, i överensstämmelse med vad som i motionen anförts, utvecklas i riktning mot frihandel och för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda; samt

2) att Riksdagen omedelbart måtte besluta en nedsättning av samtliga i nu gällande tulltaxa upptagna tullsatser med 10% av deras nuvarande belopp, dock med undantag för tullsatserna å alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvaror.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på angivna grunder hemställt, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med fullföljandet av de påbörjade undersökningarna angående orsakerna till levnadskostnadernas stegring och medlen häremot även måtte låta verkställa en objektiv och allsidig utredning av det gällande tullsystemets verknningar samt för Riksdagen framlägga de förslag, vartill undersökningarna i deras helhet kunde giva anledning.

Reservation hade avgivits av, bland andra, herr *Vennersten*, friherrarne *Trolle* och *C. J. Beck-Friis*, herr *Trapp*, friherre *Fleming* samt herrar *Knaust*, *Jeansson* i Kalmar och *Jonsson* i Hökhult, vilka på anförda skäl hemställt, att föreliggande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Friherre *Fleming*: Herr talman, mina herrar! I den av friherre *Palmstierna* och en del andra av hans partikamrater framlagda motionen yrkar han på att »Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast låta verkställa en utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte, i överensstämmelse med vad som ovan anförts, utvecklas i riktning mot frihandel och för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning må föranleda»; samt föreslår dessutom en tullnedsättning, en partiell tullavskrivning.

Den partiella tullavskrivningen är helt och hållet avstyrkt, så den skall jag icke vidare yttra mig om. Men jag ber att få säga något om det resultat, vartill utskottet kommit i avseende å den första punkten.

Såsom herrarna finna av betänkandet, har utskottet helt och hållet avstyrkt motionen, och utskottet har även ogillat motive-

ringen. »Utskottet, som sålunda icke kunnat tillstyrka bifall till motionärernas förslag», slutar betänkandet med, »anser sig dock i anslutning till vad ovan anförts, böra hemställa», och sedan kommer det en hemställan om en skrivelse, som går ut på någonting helt annat än vad motionärerna hava begärt.

Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar.
(Forts.)

Det har syns oss reservanter, att den ståndpunkt, utskottet intagit, konsekvent borde hava föranlett till ett avslag. Men det är här som så många andra gånger, något offer måste göras, och det har blivit ett skrivelseförslag med anledning av motionen. Herrarna se också, hur detta tillkommit, då det av utskottets 20 ledamöter är icke mindre än 13 reservanter.

Utskottet begär nu »en objektiv och allsidig utredning» av tullsystemets verkningar. Reservanterna hava icke velat vara med härom, ty vi hava ansett, att en utredning, som begäres på grund av en föreliggande motion, aldrig kan bli förutsättningslös, hur starkt man än må framhålla kravet på objektivitet och allsidighet. En sådan utredning måste ovillkorligen tänkas med motionen såsom bakgrund, och då vi anse motionens innebörd vara i det stora hela vilseledande, är det att befara, att utredningen också i det stora hela kommer att från början bli lagd på orätt spår.

Jag sade, att jag fann motionens motivering vara vilseledande, och jag ber därför att något få uppehålla mig vid varthän motionen syftar, utan att jag dock skall ingå i några detaljer. Läser man motionen fullständigt, skall man finna, att den utan tvivel syftar till en allt raskare fortgående industrialisering av vårt land. Motionens udd är riktad mot spannmålstullarna och följden av de tendenser, som uttalats, skulle bli, att den hittills såsom viktigast ansedda näringen, jordbruket, skulle kringskäras och Sverige övergå till att bli ett övervägande industriland. Det torde icke vara någon av herrarna här, som misstänker, att icke jag skulle fullt uppskatta industriens betydelse, men jag har i likhet med mina medreservanter ansett, att »endast om jordbruk och industri utan störande rubbningar och under erkännande av lika berättigande få förkovras jämsides med varandra, kunna vi hoppas på en sund ekonomisk utveckling».

Jag skall, som jag sade, icke inlåta mig på att bemöta alla detaljer i motionen, utan jag skall endast be att få framhålla en sak, som tydligt därav framgår. Det är att motionen syftar hän emot en mycket utpräglad specialisering av industrien. Där talas om parasitära näringar och andra uttryck, som äro litet dunkla, men man syftar hän på en industri, som skulle specialisera sig på vissa för landet särskilt lämpliga industriområden.

Nu bör det för var och en vara klart, vilken risk man därvidlag skulle löpa, ty den utländska lagstiftningen kan när som helst stänga portarna för den industri, man här anser vara lämplig. Följden därav skulle ju endast bli arbetslöshet. Och

Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar. följden skulle bliva lika ödesdiger vare sig industrien, såsom nu, mest drives privat, eller om driften komme att övertagas av staten. Sannolikt, ja, jag kan säga säkert är det mot detta sista, som motinären syftar: han vill hava statsdrift.

(Forts.)

Det kan ju då vara rätt intressant att litet tänka på, huru detta skulle kunna förverkligas. Här finns ett i år utkommet fullt allvarligt menat franskt arbete »Projet de Code Socialiste». Däri finnas ett par punkter, som jag ber att få uppläsa för herrarna för att meddela, hur man där tänker sig, att i den franska socialiststaten ifrågavarande spörsmål skulle kunna ordnas. I detta arbete finnes en artikel, som i översättning lyder på följande sätt: »Art. 1049. De kvantiteter av varor, som få exporteras och importerat, skola varje år fastställas av kammaren i budgeten enligt art. 194 på sådant sätt, att ett måttligt överskott av exportens värde säkerställes. Men då försäljnings- och inköpspris icke kunna på förhand exakt bestämmas, äger handelsministern under året öka eller minska exportkvantiteterna i ändamål att bibehålla jämvikten av det fastställda exportöverskottet.»

Sedan kommer i nästa artikel: »Exporten skall i främsta rummet avse sådana varor, som utomlands kunna säljas till högre pris än tillverkningskostnaden. Men om detta resultat för vissa varor icke kan uppnås, skall man söka få så höga pris som möjligt utan avseende på tillverkningskostnaden.

Där se vi således alldeles tydligt, hur det skall gå till, när det kommer till statsdrift. Man skall bara rangera så, att man säljer mer än man köper, och så går det bra. Kan jag icke få så mycket betalt, som det kostar i tillverkning, så säljer jag till lägre pris. Det kan icke hjälpas, men det skall vara mera pengar, som inkomma i landet än som går därifrån. — Det där är ju ganska klokt, men huruvida vi direkt skola sträva efter det nu, det lämnar jag därhän; det överlämnar jag åt andra att betänka.

Nu hava motionärerna även spelat på strängen »dyrtiden» och att den vore beroende av tullar samt att det därvidlag är tullarna, som ställa till det mesta spektaklet. Jag hänvisar blott till en tabell, som i reservationen framlagts och vilken visar, att stegringen fullt ut lika mycket gäller icke tullskyddade som tullskyddade varor. De flesta utredningar i detta hänseende hava ock givit till resultat, att tullarna hava mycket litet inflytande på prisstegringen. Denna är beroende på andra omständigheter, bland annat, såsom av utskottet framhållits, på guldproduktionens ökning, vilken tredubblats på de sista tjugå åren.

Nu skall jag endast be att ytterligare få något fästa mig vid vad i motionen talas om huru man i utlandet är på väg att övergå till frihandel. Därvid pekats närmast på den bebådade tullrevisionen i Amerika, där man skulle komma att bliva så gott som frihandlare. I ett nyligen hitkommet nummer av Economist finnes det amerikanska tullförslaget relaterat, och jag har gjort ett utdrag angående några varor, rörande de tullsatser

de äro avsedda att draga i Amerika. Groft krukmakargods drag- *Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar.*
 ger 30 % av värdet, finare sådant gods 40 %, porslin 50—55 %, järntråd 20 %, velocipeder 25 %, filar 25 %, vete och råg 1,45 kr. per 100 kg., bomullsnäsdukar 30 %, linnenäsdukar 35 %, ullgarn 20 %, kläder av ylle 35 %, papper och pappersarbeten 25 %, paraplyer 30 %, automobiler 45 % och smör 25 öre per kg.

(Forts.)

Med sådana tullsatser kan man väl ändå icke rimligen säga, att man börjar komma frihandeln nära, när tullen i de uppräknade exemplen varierar mellan 20—50 % av värdet.

Jag skall icke fördjupa mig vidare på detta, men jag skall endast som min slutmening framhålla vad vi reservanter velat fastslå såsom vår åsikt, och det är, att spannmålstullarnas avskrivning under de förhållanden, som nu råda såväl inom som utom vårt land, skulle vålla oberäknelig skada samt att verkningarna av industritullarnas borttagande skulle bli lika ödesdigra för landet. Och då den av utskottet begärda utredningen enligt vår åsikt aldrig kan bli förutsättningslös, utan redan ett beslut om en sådan utredning med motionen som bakgrund skulle komma att väcka oro och bekymmer i landet, hava vi icke ansett oss vilja biträda utskottets hemställan. Vad vi behöva är icke en utredning av detta slag, utan det är *att vi i tid bereda oss på de blivande traktatsunderhandlingarna*, men detta är en helt annan utredning.

Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Steffen: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke följa den föregående ärade talaren i hans mera allmänna spekulationer om motsättningen mellan protektionism och frihandel. Med hänsyn till frågans läge i denna kammare skall jag rikta min huvudsakliga uppmärksamhet på utskottets hemställan och således be att få yttra några ord om de sidor av det bestående protektionistiska tullsystemet, som synas mig kunna starkt motivera en hemställan från utskottets sida om en *utredning* beträffande tullsystemets *verkningar* samt även — och härvidlag går jag utanför utskottets hemställan och närmar mig mera motionen — beträffande möjligheterna att *nedsetta* vissa tullar.

Jag vill erinra herrarna om, att det protektionistiska tullsystemet, liksom alla andra politiska anordningar, kan såväl missbrukas som brukas på ett förnuftigt sätt i överensstämmelse med vissa uppfattningar om det allmännas bästa. Jag vill ingalunda bestrida, att de statsmän, som hava varit med om att införa det protektionistiska systemet i vårt land, hava varit övertygade om att härvidlag göra något, som ligger i det allmännas intresse och som varit nödvändigt ur denna synpunkt. Men å andra sidan måste alla anhängare av protektionismen vara medvetna om de stora faror för missbruk, som detsamma erbjuder. Protektionismen, tullskyddet, är ingenting annat än ett skydd givet åt den inhemska produktionen mot utländsk produktions konkurrens;

Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar.

(Forts.)

och det är klart, att det näppeligen finnes någon klass av producenter i samhället eller någon enskild producent, som icke i någon mån önskar att bliva skyddad mot underbjudande konkurrens. Och så till vida som den protektionistiska politiken starkt påverkas från producenternas, jag tänker särskilt på de industriella och agrariska företagarnas, sida, ligger faran nära, att de, kanske ofta nog i tanke att de handla i det allmännas intresse, i grund och botten icke göra annat än begära skydd mot utländsk konkurrens, som kan vara i deras eget intresse, men ingalunda samtidigt är i hela nationens intresse. Ett sådant skydd kan lika väl premiera trögheten, tillbakalivenheten och en alltför långt driven snikenhet, som omöjliggör framsteg i tekniskt avseende och vad produktionens organisation beträffar. Vad man måste önska i det allmännas intresse är, att protektionismen skall verka i den senare riktningen, främjande utvecklingen i tekniskt och organisatoriskt hänseende på de produktionens områden, som blivit »skyddade».

Frågan är, huru de olika producentklasserna verkligen komma till inflytande vid bestämmandet av det faktiska tullskyddet. Jag tror icke att man med gott samvete kan påstå, att tullskyddets utveckling i vårt land till sin närvarande beskaffenhet alltid har försiggått på ett, den ekonomiska rättvisan tillfredsställande sätt. Riksdagen, vilkens plikt det ovillkorligen är, att tillvarataga det allmännas intresse och således, när det behöves, även konsumenternas, gent emot producenternas eller enskilda producentgruppers, kan ej utan vidare utredning och undersökning vara förvissade om, att det närvarande skyddssystemet är sådant, som det bör vara enligt fullt opartiska synpunkter. Detta är således *ett* argument för utredningen.

Vidare måste man betänka, att tullar äro icke endast åtgärder till skydd för vissa producentklasser. Tullarna äro även skatter av det slag, som kallas indirekta skatter, som skola övervältras från skattebetalarna till helt andra befolkningsskasser, till konsumenterna, och slutligen bäras av dessa. Det är icke importörerna, som skola bära dessa tullskatter, utan den stora massan av konsumenter i landet. Vid denna övervältring av skatt, sker mycket, som är omöjligt att omedelbart kontrollera. De ekonomiska verkningarna och den ekonomiska rättvisan av vad som sker, måste utrönas genom en undersökning, efter det att dessa verkningar redan hava inställt sig. Misstanken ligger nära till hands, att då massartiklar, som företrädesvis konsumeras av de mindre bemedlade samhällsklasserna äro föremål för starkt tullskydd, en högst väsentlig del av de höjda priser, som tullskyddet medför och skall föra med sig, får bäras av de fattigas mycket magra inkomster. Där hava vi således ett starkt skäl för en undersökning, huru förhållandena faktiskt hava ställt sig i vårt land.

Vi borde undersöka, vilka de äro, som huvudsakligen bära tullarna i vårt land. Jag vill erinra om, att av en summa på 60 miljoner kronor i tull för inkommande varor år 1911, föllo på omalen spannmål icke mindre än 8 1/2 miljoner, på tobak, arbetad och oarbetad, mer än 6 miljoner, på kaffe nära 4 miljoner, på vävnader omkring 6 miljoner kronor o. s. v. De poster, som buro över en miljon kronor i tull, omfattade allesammans artiklar, som öfvervägande äro föremål för de mindre bemedlade klassernas förbrukning.

Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar.
(Forts.)

Nu kommer jag till en annan sida av saken, och det är en fråga, som ock berörts av den föregående ärade talaren, nämligen om tullarnas andel i den närvarande dyrtiden. Denna fråga hava även motionärerna starkt betonat.

Visserligen är det intet tvivel underkastat, att den ovanligt starka och alltjämt stigande guldproduktionen är huvudsakliga anledningen till de stigande priserna. Vi kunna ju i alla tider iakttaga sjunkande och stigande prisrörelser, vilka förorsakas av förändringar i produktionen av ädla metaller eller av att pengarnas värde förändras. Från början av 1870-talet till 1896 iakttaga vi ett starkt fallande av de allmänna priserna i världsmarknaden, under det vi efter år 1896 hava haft en avsevärd prisstegring. Ett sådant plan av allmänt sjunkande eller, såsom nu, av allmänt stigande priser, uppvisar emellertid alltid stigningar och sjunkanden av priserna i kortare perioder, förorsakade av mera temporära orsaker eller av statsmännens och lagstiftarnas ingripande i produktionen och varuutbytet. Det är sålunda intet tvivel underkastat, att tullsystemet i vårt land, sedan det infördes i sitt nuvarande skick, har sin dryga andel i prisstegringen, sådan den för närvarande är beskaffad. Ett bevis för att så är fallet är det svårt att få fram med användning av den svenska statistiken av det enkla skälet, att den för detta ändamål behöfliga prisstatistiken icke är samlad och sovrad och ordnad i vårt land så som sig borde. Men beträffande vissa främmande länder finnes bättre material för bedömandet av läget, och där har man haft tillfälle att jämföra icke tullskyddade länder, såsom England, med tullskyddade länder. Jag har framför mig en sådan jämförelse, som sträcker sig från början av 1890-talet och fram till 1912. Den visar, att visserligen alla länder haft en prisstegring under denna period, men att länder med starkt tullskydd, såsom Tyskland, Förenta staterna och i viss mån Frankrike, uppvisa en betydligt starkare prisstegring än England. Detta är således en vink om, att tullskyddet har sin avsevärda andel i den allmänna prisstegringen. Och det kan därför för opartiska statsmän, synes det mig, icke vara annat än en angelägen sak, att det beredes oss tillfälle i vårt land att genom särskild utredning erfara, till vilken utsträckning tullskyddet verkligen bidrager till dyrtiden.

Om utredning
rörande det
gällande tull-
systemets
verkningar.
(Forts.)

Nu vill jag slutligen erinra om en sak, som de ärade kammarledamöter, vilka medverkade till det nuvarande tullsystemets införande i vårt land, kanske skola särskilt intressera sig för. Om vi se till, vad som yttrades och anfördes såsom motiv för det nuvarande tullskyddets införande i vårt land, finna vi, att det uppenbarligen ligger i detta handelspolitiska systems natur, att man från början måste erkänna, att det är infört under trycket av speciella och egendomliga yttre förhållanden, konkurrensförhållanden på världsmarknaden, samt att man måste erkänna, att systemet i grunden har någonting provisoriskt i sig samt att det därför enligt sin egen natur, bör prövas och undersökas till sina verkningar tid efter annan. Om tullen skall »skydda» och »uppfostra» vissa näringar, måste det alltid frågas, *hur länge* detta skydd och denna uppfostran behövas. Vad som här föreslagits av motionärerna och utskottet beträffande en utredning om tullsystemets verkningar, står således i den fullständigaste harmoni med hela tullsystemets innersta väsen såsom en ekonomisk, politisk åtgärd av mera provisorisk natur, om vars verkningar man icke kan vara fullt förvissad från början och vars verkningar man är skyldig att pröva tid efter annan.

Det synes mig således förefinnas flera mycket starka skäl för en utredning av vårt tullsystems verkningar. Med hänsyn till den omständigheten, att tullar här i landet utgöra en betydlig del av våra indirekta skatter som enkannerligen falla synnerligen tungt på de mindre och minst bemedlade samhällsklasserna, synes det mig ock vara väl motiverat, att i denna utredning indrages den synpunkten, huruvida det förefinnes möjligheter på vissa områden att *sänka* tullarna. Jag tror, att debatten i dag beträffande det närmast föregående ärendet har ganska klart bevisat, huru illa förberedd en Riksdagens kammare är för uppgiften att utreda och på ett slutgiltigt sätt belysa en speciell tullfråga. Vi böra, synes det mig, använda sakkunniga utredningskommittéer för sådana arbeten, då de uppenbarligen gå utöver den sittande kammarens kompetens.

Herr talman! Med hänsyn till ärendets läge här i kammaren avstår jag från att närmare beröra motionens detaljer och att angiva min ställning till dessa. Då jag å andra sidan icke är av den meningen, att utskottets hemställan går tillräckligt långt, vill jag för tillfället avstå från att göra något särskilt yrkande.

Herr Karlsson: Herr talman, mina herrar! Det sätt, varpå den siste talaren slöt sitt anförande, borde i någon mån kunna utgöra en vederläggning av den svartmålning, som den förste ärade talaren i detta ärende, friherre Fleming, gjorde, då han yttrade sig om följderna av ett bifall till vad utskottet föreslagit. Jag tror sannerligen, att kammaren, då det gäller att fatta beslut i denna fråga, bör taga hänsyn till det bestämda avståndstagan-

de, som i utskottets betänkande ägt rum från vad motionärerna föreslagit.

Vad som för motionen och utskottets betänkande är gemensamt, det är i viss mån, kan man säga, utgångspunkten, om man med utgångspunkten förstår dyrtiden, vilket ju är något, som icke från något håll förnekas vara ett ganska betänkligt fenomen bland nutidens företeelser. Det förefaller mig, att icke minst Riksdagen har anledning att erinra sig, att det existerar något, som man kan kalla dyrtid, då Riksdagen i alla de framställningar, som göras från ämbets- och tjänstemän av högre och lägre rang om lönerogleringar, ständigt får en erinran om denna dyrtid, vilken är det genomgående motivet för ifrågavarande framställningar. Det har syns utskottet, att man borde göra en verkligt allsidig utredning av ifrågavarande företeelse, och utskottet har då antagit för alldeles givet, att man vid en sådan undersökning icke skall kunna underlåta att pröva, i vilken grad eller huruvida det tillämpade handelsystemet kan hava inflytande på denna dyrtid. Skillnaden mellan utskottets ställning och den ställning, som högerreservanterna i utskottet intagit, kan jag icke se vara någon annan än den, att vi, som stå bakom utskottets betänkande, mena, att dyrtidsproblemet påkallar en ingående undersökning och att i denna undersökning även bör ingå en prövning av, såsom jag förut sade, frågan huruvida och i vad mån sagda dyrtid påverkas av den hos oss sedan år 1888 förda tullpolitiken, medan högerreservanterna, som icke förneka dyrtidsproblemet, säga, att en sådan undersökning är onödig och icke blott onödig utan även farlig.

Högerreservanterna gå så långt, att de bland annat yttra i slutet av sin reservation: »Redan ett Riksdagens beslut om en utredning, även av den modifierade art utskottet föreslagit, men dock med motionen som utgångspunkt, skulle utan tvivel medföra en känsla av osäkerhet, en allvarlig förstämning och betänksamhet hos den svenska produktionens män, samt föranleda en stagnation inom den privata företagsamheten. Härtill skulle säkerligen komma, att den utländska konkurrensen, som på grund av en målmedveten och följdriktig svensk tullpolitik hittills sett sina avsättningsmöjligheter på vårt land förminskade, med förnyade krafter och eventuellt med ekonomiska uppoffringar skulle söka tränga sig in för att, i den mån tullpolitiken omläggas, vara beredd att fullständigt erövrå den svenska marknaden.»

Vad detta sista uttryck »i den mån tullpolitiken omläggas» beträffar, ber jag än en gång att få stryka under, att detta utskottets förslag går ut på en fullständigt objektiv undersökning, och jag måste, då jag har anledning antaga, att kanske icke alla ledamöterna i denna bråda tid kommit sig för att läsa hela utskottets betänkande, återgiva den starka reservation, som ligger i utskottets betänkande mot att undersökningen skulle, såsom motio-

Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar.
(Forts.)

Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar.

(Forts.)

närerna föreslagit, vara riktad mot frihandeln. Utskottet säger: »Vid handläggningen av denna utredning måste emellertid starkt beaktas, att under den tid det protektionistiska systemet varit gällande en mångsidig industri vuxit upp i vårt land samt att betydande kapital och, framför allt, stora arbetareskars intressen äro förbundna med denna industri, ävensom att det svenska jordbruket under loppet av en generation inrättat sig efter de förhållanden, som det bestående tullskyddet skapat.»

»Det är därför», säger utskottet, »av största vikt, att de åtgärder, som vidtagas, äro väl övervägda och genomtänkta». Utskottet tillägger sedan: »Under det att motionärerna ifrågasatt en undersökning i bestämt syfte, nämligen angående sättet för utvecklingen av Sveriges näringspolitik i riktning mot frihandel, är det följaktligen enligt utskottets mening en utredning av strängt objektiv natur, som bör företagas; det är därför givet, att genom förordnandet av en sådan utredning utskottet icke avser att inbjuda Riksdagen att på något sätt intaga ställning till frågan om de åtgärder, för vilka i sinom tid en verkställd undersökning kan åberopas såsom stöd.» Starkare förefaller det mig att man över huvud taget icke kan stryka under kravet på objektivitet vid undersökningen.

Jag får säga för min del, att jag visserligen håller före, att frihandeln medför sundare förhållanden, men dock att man icke utan vidare bör dogmatiskt säga, att tullarna äro skadliga, eller att tullarna äro nyttiga. Enligt mitt förmenande är detta en lämplighetsfråga, som måste prövas i varje särskilt fall. Jag för min del är alldeles övertygad, att man icke oberoende av andra nationer kan ordna sin handelspolitik, utan att man måste nödvändigtvis taga hänsyn till dessa. Nu är det emellertid så, mina herrar, att ett starkt utbildat protektionistiskt system varit rådande i vårt land under ett kvarts sekel. Då förefaller det mig verkligen, som om man borde ha skäl att göra en undersökning, huru detta protektionistiska system verkat i olika riktningar. Allra minst tycker jag, att de, som verkligen tro på detta system, borde vara rädda för en objektiv undersökning. De borde väl kunna lita på, att resultatet av det system, som de understött och underhållit, skall vara gott, så att man icke får någon anledning, att uti detsamma göra någon ändring. För min del vill jag visst icke dölja min åsikt att på en och annan punkt en ändring säkerligen kan komma att visa sig behövlig. Rätt egendomligt vore ett annat förhållande, ty det är väl så, att allt mänskligt har sina brister. På samma sätt torde det väl vara med det protektionistiska tullsystemet.

Emellertid, mina herrar, den föregående talaren föreföll mig begagna ett något grovt artilleri, då han, för att skrämma kammaren till att icke gå med på, vad utskottet föreslagit, tog sig före att läsa upp ett utdrag av en fransk socialistisk författares

funderingar om, huru man i Frankrike borde anordna sig enligt denna socialists mening. Den tankegången har väl bra litet med föreliggande betänkande och föreliggande förslag att göra.

Om utredning rörande det gällande tullsystemets verkningar.

(Forts.)

Jag kan dock — och det gläder mig — instämma med reservanten i *en* sak. Det var nämligen, då han sade, att vi dock skulle behöva förberedelser för de förhandlingar, som väl om någon tid åter komma att upptagas med Tyskland. Utskottet har i detta hänseende framhållit att, om en sådan utredning kommer till stånd som utskottet föreslagit, man skulle tillmötesgå kravet på en utredning, som de icke precis så revolutionära verken kommerskollegium och generaltullstyrelsen framhöllo som önskvärd, men som var obefintligt vid de förhandlingar, som inleddes förra gången, nämligen angående de verkningar skyddssystemet visat sig medföra. I detta sammanhang skall jag, herr talman, verkligen be att få stryka under, att vad utskottet här föreslagit i samband med en undersökning om dyrtiden icke är någon våldsamare åtgärd än den kommerskollegium och generaltullstyrelsen uttalat sig för i samband med förarbetena till den handels-traktat med Tyskland, som ännu är i gällande kraft.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talman i enlighet med därunder framställda yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets i betänkandet gjorda hemställan samt vidare därpå, att kammaren, med bifall till den av herr Vennersten m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, skulle avslå såväl vad utskottet hemställt som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med bifall till den av herr Vennersten m. fl. vid bevillningsutskottets betänkande nr 42 avgivna reservation, skall avslå såväl vad utskottet i betänkandet hemställt som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 50.

*Om ökad
centralisering
vid upphandling
för statens
räkning m. m.*

Föredrogs ånyo Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 3 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ökad centralisering vid upphandling för statens räkning m. m.

I anledning av en inom Andra kammaren av herr *Hildebrand* m. fl. i ämnet väckt motion, nr 231, hade nämnda kammare, på hemställan av sitt fjärde tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, för sin del beslutat, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda dels huruvida och i vad mån ökad centralisering vid upphandling för statens räkning borde äga rum, dels ock vilka närmare bestämmelser rörande inhemsk varas företräde kunde vara lämpliga och nödiga.

Detta medkammarens beslut hade därefter delgivits Första kammaren, som remitterat ärendet till förberedande behandling av sitt andra tillfälliga utskott, vilket i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att Första kammaren måtte i likhet med Andra kammaren besluta, att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda dels huruvida och i vad mån ökad centralisering vid upphandling för statens räkning borde äga rum, dels ock vilka närmare bestämmelser rörande inhemsk varas företräde kunde vara lämpliga och nödiga.

Herr *A n d e r s s o n*: Då, såsom jag hoppas, kammaren nu kommer att fatta beslut i enlighet med utskottets förslag, skall jag be att få till protokollet anföra några ord.

Med avseende å den revision av 1893 års upphandlingsföreläggelse, som inom kort lär komma till stånd, skulle jag vilja till benäget övertägnande framkasta den tanken, huruvida icke för framtiden fisk av olika slag i större utsträckning än hittills skulle kunna komma till användning för fyllande av statens behov för utspisning vid armén och flottan. Vår fiskerinäring har, glädjande nog, på sista tiden gått raskt framåt, men svårigheter yppa sig ofta att vinna avsättning för den fångade fisken. På västkusten hava vi fäst vederbörande regementsintendenters uppmärksamhet på denna sak, och fisk har också under senare tiden kommit till användning för utspisningen vid armén, men vi

hysa den förhoppningen, att fisk för utspisning vid armén och flottan i framtiden skall kunna användas i mycket större utsträckning. Vi veta alla, att fisk är ett gott näringsmedel, som i regel betingar betydligt lägre pris än kött.

Om ökad centralisering vid upphandling för statens räkning m. m.

Till en blivande utrednings benägna övervägande skulle jag även vilja framkasta den tanken, huruvida det icke skulle vara förenligt med statens intresse, att staten själv föranstaltade om en direkt upphandling av fiskvaror.

(Forts)

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 3 och 6 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en mera ingående reglering av yrkesmässig verksamhet såsom kommissionär för anskaffande åt tjänstehjon eller andra av anställning inom riket, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr Lindblad, Ernst, erhöll på begäran ordet och yttrade: *Interpellation ang. automobiltrafik.*

Ej sällan ser man i tidningarnas spalter förtäljas om olyckor eller tillbud till olyckor, som passerat på landsbygdens vägar till följd av vårdslöst driven automobiltrafik. Jag skall ej repetera dem alla, utan väljer det färskaste, som för helt få dagar sedan timade:

»*En sorglig åktur.* Linköping den 2 maj. Då chauffören Ivar Samuelsson i afton med sin automobil passerade lägenheten Bäck i Kisa socken, mötte han plötsligt vid en krök av vägen en skjuts, vari befunno sig lantbrukaren L. Karlsson från Fallstugan samt dennes hustru och tvenne minderåriga barn. Hästen stegrade sig, med påföljd att vagnen stjalpte och de åkande föllo ur. Härvid blev ett av barnen, endast 5 månader gammalt, ihjältrampat av hästen. Det andra barnet och hustru Karlsson erhöilo svåra, ehuru troligen ej livsfarliga skador. Chauffören, som påstås ha varit berusad, körde vidare utan att taga notis om de förolyckade.»

Då automobiltrafiken sker å de breda vägarna, har man ju ingen laglig rätt att påtala den trafiken, blott att den i lag tillåtna högsta hastigheten ej överskrides. Häre mot brytes dock synnerligen ofta; detta är en offentlig hemlighet, som herrar bilägare ej ens bjuda till att fördölja. Kontrollen är också synnerligen svår. Men sker trafiken å de *smala* vägarna, oftast med Konungens befallningshavandes speciella tillstånd, men mängden gång även utan sådant tillstånd, då ställa de inträffade olyckorna

Interpellation ang. automobiltrafik. eller olyckstillbudet en kraftig maning till eftertanke vad som är svensk lag.

(Forts.)

Vårt lands bygdevägar äro i allmänhet, såsom tillkomna i en tid, då bilen var okänd, visserligen tillräckligt breda för vanlig körtrafik, men ej nog för automobilerna; vägarna löpa ock i slingringar och krökar, vilket gör, att man mångenstädes ej ser vägbanan tillräckligt långt framför sig. Att omlägga eller bredda vägarna går ej i brådbrasket. Vårt lands ekonomiska resurser medgiva ej något hastigt tempo. Under sådana förhållanden nödgas landsbygdens strävsamma och idoga befolkning sätta sin förhoppning till lagstiftaren att fortfarande omgärda den urgamla vägfriden med fullt tryggande bestämmelser, liksom man torde kunna förvänta, att landets regering i administrativ väg vet att upprätthålla gällande lag.

Förutom det nu helt nyss inträffade olycksfallet, är det en omständighet, som framkallar mitt uppträdande. Man läste nyligen, att Svenska motorklubbens styrelse ingått till landets regering med begäran att för sin för tredje gången anordnade s. k. tillförlitlighetstävlan med automobil få använda sig av en väsentlig ökning av den i lag tillåtna högsta hastigheten, och begärt 35 km. i timmen i stället för två gånger medgivna 30 km. i timmen. Man har därjämte sport, att i sommar Kungl. automobilklubben bereder sig att mottaga ett besök av utländska automobilister. Då jag befarar, att denna visit — varom mer än ett vore att säga — kan komma att efterföljas av sportresor från andra länder, alla med synnerligen rika resurser, så nödgas jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet framställa följande spörsmål:

1) Är det herr statsrådets avsikt att tolerera och bekräfta de från vissa länsstyrelser gjorda medgivanden dels för vissa personer att med automobil trafikera bygdevägar, som ej hava tillräcklig bredd för sådan trafik, dels att för allmän automobiltrafik öppna vissa dylika vägar, åtgärder som i klagoväg dragits under Kungl. Maj:ts prövning?

2) Är det herr statsrådets mening att tillmötesgå den från svenska motorklubbens styrelse gjorda underdåniga hemställan att få använda sig av ökad hastighet intill 35 kilometer i timmen vid dagsljus för en resa i sommar på 2,000 kilometer?

3) Kan man antaga, att om dylikt tillstånd en gång gives för sistnämnda färd, man kan förvägra andra liknande färder motsvarande medgivande?

Denna interpellation blev på begäran bordlagd.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 74, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å superfosfat; och
nr 75, angående tull och skatt å socker m. m.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 44, angående ändring i bestämmelserna om tullrestitution i vissa fall vid utförsel av mjöl av råg eller vete;

bankoutskottets utlåtanen och memorial:

nr 38, i anledning av dels ytterligare framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen under pensions- och indragningsstaterna, dels ock återremiss av punkten 40:o i utskottets utlåtanen nr 10, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel,

nr 39, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkt 15:o av bankoutskottets utlåtanen nr 35, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, samt

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets utlåtanen nr 36, angående avgifterna för prenumeration å riksdagstrycket;

jordbruksutskottets utlåtanen och memorial:

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från lotten nr 1 av Starby kungsladugård i Östergötlands län jämte en i ämnet väckt motion,

nr 112, i anledning av väckta motioner om anslag till inköp av ett inom Eslövs beläget område och detsamma avskiljande såsom nationalpark,

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län,

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalinbetalningarna till fonden för torvindstriens befrämjande,

nr 115, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, dels ock två i ämnet väckta motioner,

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålderstillägg åt vissa kronojägare i Klotens revir,

nr 117, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande föreskrifter i fråga om upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen m. m., dels ock en i ämnet väckt motion,

nr 118, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.

Maj:t angående utredning och förslag i fråga om anslag till befrämjande av trädgårdsodling,

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Kumla municipalsamhälle av den till länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Kumla nr 4 hörande skogsmarken,

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja av kronan tillhörig mark i Norrbottens län,

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1 i Kalmar län,

nr 122, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för staden Sala att försälja vissa så kallade tilldelningar och intagor, samt

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av mark från förra regementskvartermästarebostället Hultås nr 1 Norra och Hultås nr 2 Södra i Göteborgs och Bohus län; ävensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av enhetliga bestämmelser för kommunernas bokföring.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Hellberg* fr. o. m. den 9 t. o. m. den 13 i denna månad.

Justerades tio protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 2,35 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 8 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr vice talmannen.

Upplästes följande ingivna läkarintyg:

Att disponenten *P. A. Forssman* lider av halsfluss med hög feber och på grund därav är urståndsatt att tillsvidare lämna sängen, intygas härmed på heder och samvete.

Stockholm den $\frac{8}{5}$ 1913.

G. Rystedt,
Leg. läk.

Justerades protokollet för den 2 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 50 av åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående inköp av tomt, gränsande intill S:t Lars ruin i Visby, m. m.; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter skomakaren Carl Gustaf Carlson från Trosa.

Anmäldes och bordlades

jordbruksutskottets utlåtanden,

nr 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående avstående eller upplåtelse i vissa fall av mark från kronoegendomar,

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av ett å fastigheten $\frac{1}{14}$ mantal Horsaskog nr 1 i Kristianstads län vilande odlingslån,

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län,

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra överstebostället Slädened nr 3, 4, 5 och 6 Storegården i Skaraborgs län,

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från indragna militiebostället Öresten i Älvsborgs län, och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av förra mönsterskrivarebostället Torp nr 4 Brogård i Kronobergs län, ävensom

Andra kammarens protokollsutdrag, nr 509, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 15, angående herr Lindqvists i Stockholm m. fl. motion, nr 239, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om fastställande av maximalarbetsdag för lönarbetare och biträden m. m.

*Interpellation
ang. automo-
biltrafik.*

Föredrogs herr *Ernst Lindblads* under gårdagen bordlagda anhållan att få framställa en interpellation angående automobiltrafik.

Herr Lindblad, Ernst: Herr vice talman! Jag anhåller att med hänvisning till den av mig i går framställda interpellationen få, med användande av samma motivering, som jag då använde, omformulera frågan på följande sätt:

»Vilken är herr statsrådets uppfattning beträffande frågan, under vilka förhållanden begärd dispens må kunna beviljas från gällande bestämmelser angående den hastighet, varmed automobil må framföras i trafik, samt angående bredden å de vägar, där sådan trafik må äga rum?»

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande interpellation finge framställas i den form herr Lindblad nu begärt.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial nr 44 ävensom bankoutskottets samma dag bordlagda utlåtande nr 38.

Vid föredragning av bankoutskottets under gårdagen bordlagda memorial:

nr 39, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkt 15:o av bankoutskottets utlåtande nr 35, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, samt

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets utlåtande nr 36, angående avgifterna för prenumeration å riksdagstrycket,

godkändes de i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran nedannämnda under gårdagen bordlagda ärenden, nämligen jordbruksutskottets utlåtanden nr 111—123 ävensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 19.

Herr *Nilsson, Johan*, väckte en motion, nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående beskattning av vissa sockerlösningar m. m.

Motionen hänvisades till bevillningsutskottet.

Herr *Ericson, Hans*, avgav en motion, nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kostnader för vissa fartygs-expeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen m. m.

Denna motion hänvisades till statsutskottet.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,45 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
